

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' בהר • ג - י אייר

תשפ"ב • שנה כ"ב • גליון לב (תתשל"ג)

התרגשות בקרב אנשי שלומינו בעיה"ק טבריה:

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ישבות בשבת קודש

פר' במדבר הבעל"ט בקרית צאנז טבריה

לרגל שמחת העליה לתורה של נכדו הינו"ח כמר יחזקאל שרגא נ"י
בן בנו הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א

כאש בשדה קוצים פשטה בשבוע העעל"ט השמועה המרנינה כי כ"ק מרן שליט"א יגיע לשבות בתוככי עם סגולה בקריה נאמנה קרית צאנז בעיה"ק טבריה שבגליל, בשבת קודש פר' במדבר הבעל"ט לחיזוק בני קהלתינו הק' ולרגל השמחה השרויה במעון המלכות שבת העליה לתורה של נכדו הינו"ח כמר יחזקאל שרגא נ"י בן בנו הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א.

כפי שנמסר, השבת מיועדת לבני קהילתנו הק' תושבי ודרי קרייתנו הק' בעיר הקודש טבריה. בימים אלו הוקם ועד מיוחד מעסקני אנ"ש לענות על כל ההכנות הדרושות בארגון כל השבת הגדולה לפרטיה ודקדוקיה. צהלי ורוני יושבת טבריה כי גדול בקרבך קדוש ישראל.

תוכן ה'פלפול' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

בעת השוה"ט דליל שב"ק פר' אמור העעל"ט

במדרש פליאה (הובא בדמש"א אות צ"ה בשם הגאון מהר"י אייבשיץ), זכור את יום השבת לקדשו והה"ד ובת איש כהן כי תחל לזנות, ותמוה ואפ"ל בדרך דרוש, בהקדם מה דנודע קו' הגאון מהר"י אייבשיץ), זכור את יום השבת לקדשו הגאון מהר"ר צבי הירש מהלברשטאט (אשר רבה"ק הדב"ח זי"ע היה מיו"ח בן אחר בן), בהא דאי

דברות הקודש בגליון זה

נודבו ונדפסו

לעילוי נשמת האי גברא רבה ויקירא, חכם לב לוקח מצוות, מקושר בלו"נ לכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע, אדוק ודבוק להבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, ראשון הוא למקראי קודש לתורה תפילה וגמילות חסדים, ממצדיקי הרבים ככוכבים, כביר המעשים לכל מפעלות בית צאנז בכל מקום שהם, שמו הטוב וצדקותיו הכבירים נודעים לשם ולתהילה

תומך ופטרון מכון 'שפע חיים' להדפסת והפצת דברות קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע ומגדולי תומכי מכונו כל השנים, הרבני הנגיד הנכבד

מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

נלב"ע ביום י"ז אייר תשע"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בניו הנדיבים הנכבדים רודפי צדקה וחסד הממשיכים בדרכי אביהם בעשיית צדקה וחסד

מוה"ר אברהם הי"ו - אב"י בליקווד

מוה"ר יחזקאל הי"ו - אב"י בבארא פארק

מוה"ר שלמה הי"ו - אב"י בבארא פארק

דהתוס' מיאנו בת'י זה משום דס"ל דרוב הוי בירור ודאי.

מעתה אי נימא י"ל דס"ל לר"ת דהא דאזלינן בת"ר לא הוי בגדר בירור וודאי, א"כ הא דגלי קרא דאזלינן בת"ר הו"ל גזיה"כ וחידוש שאין לנו בו אלא חידושו, וממילא י"ל דדווקא בשאר ענינים אזלינן בת"ר, אבל לענין ממיתה למיתה דאין לנו לימוד מקרא דגם בזה אזלינן בת"ר אמרינן דאין לך בו אלא חידושו ולא אזלינן בת"ר.

והנה בש"ש (ש"ב פט"ו) כתב דסברת הר"ש מפליזא דרוב עדיין הו"ל בגדר ספק, הוא דווקא ברובא דאיתיה קמן, אבל ברובא דליתיה קמן וכהך רובא דדילמא לאו אביו דהו"ל רוב הבא מן הסברא שהרוב הוא כך שהוא אביו, בזה לכו"ע הרוב הוי בגדר ודאי, והביאו במנ"ח (מצוה ש"ס אות י').

וכעין סברא זו כתב החת"ס בשו"ת אבהע"ז (ח"ב סי' קמ"ז), דאע"ג דבתחילת הסוגי' (חולין דף י"א ע"א) שאלו מנא הא מילתא דאזלינן בת"ר, ואמרינן רובא דאיתיה קמן לא קא מיבעי לן דכתיב אחרי רבים להטות, כי קא מיבעי"ל רובא דליתיה קמן, מבואר מזה דרובא דליתיה קמן גריע מרובא דאיתיה קמן, מ"מ כ"ז הוא רק להס"ד דלא ידעינן כלל דאזלינן בת"ר ברובא דליתיה קמן, אבל לפי המסקנא דידיעין דאזלינן בת"ר אפי' ברובא דליתיה קמן, מהשתא עדיף רובא דליתיה קמן מרובא דאיתיה קמן, דבאיתיה קמן עכ"פ אית כאן לפנינו מיעוט הסותר להרוב ואפשר שיזדמן לפנינו מן המיעוט המוחזק לפנינו ומעורב בין הרוב, אלא דגזיה"כ הוא דגם בכה"ג אזלינן בת"ר, ועל רוב כזה כתב השטימ"ק דהוא רק ספיקא אלא דרחמנא שריא, אבל רובא דליתיה קמן דלא אתחזק קמן מיעוט האיסור בזה לכו"ע הוי הרוב בתורת ודאי, עי"ש שכתב שכבר הארכתי בזה בכמ"ק (וע"ע בחי' החת"ס הנדמ"ח סנהדרין דף ס"ט ע"א, שצינו מש"כ הכי בכמ"ק).

מעתה מתורץ קו' מרצ"ה מהלברשטאט הנ"ל, דמ"ש ר"ת דממיתה למיתה לא אזלינן בת"ר קאי

בסנהדרין (דף פ' ע"ב) הנסקלין שנתערבו ברוב נשרפין רבי שמעון אומר ידונו בסקילה שהשריפה חמורה וכו', והיינו דחייבי מיתות שנתערבו זב"ז אם א"א להכיר מי מחויב בחמורה ומי מחויב בקלה אי אתה רשאי להחמיר עליו למושכו למיתה חמורה שלא נתחייב בה אלא ידונו בקלה, והתוס' בחולין (דף י"א ע"ב ד"ה ליחוש) כתבו בזה וז"ל, שאל הריב"ם את ר"ת אמאי קאמר רבי שמעון ידונו בסקילה שהשריפה חמורה, ניזול בתר רובא להחמיר בדיני נפשות כדילפינן בסוגי' בחולין שם מרוצח ועדים זוממין דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות, ותירץ ר"ת כיון דממה נפשך הוא נהרג א"כ לענין באיזה מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא, עי"ש, (וכ"כ התוס' בזבחים דף ע"א סוד"ה אחת, וע"ע תוס' סנהדרין שם ד"ה הנסקלין).

וקשה דאם לא אזלינן בתר רוב לחייבו ממיתה קלה למיתה חמורה א"כ איך אמרה תורה דבת כהן בשריפה, ניחוש דילמא לאו אביה היה ואיננה בת כהן אלא בת ישראל ודינה רק בחנק, וכ"ת דאזלינן בתר רובא ורו"ב אחר הבעל, הא לענין ממיתה למיתה לא אזלינן בתר רוב, והאחרונים האריכו טובא בקו' זו (עי' בכל המצויין בפרד"י פר' וישב עמוד תש"י).

ובשו"ת בנין צבי (ח"א סי' י"ט אות ז') כתב ליישב בזה, די"ל דסברת ר"ת דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רוב, הוא עפי"מ שנחלקו הראשונים אם רוב הוי בירור והוא וודאי גמור, או דהו"ל רק גזיה"כ הגם שלא התברר הספק, והוא בהא דאי' בב"מ (דף ו' ע"ב) במאי דאמרינן דספיקא לאו בר עשורי הוא דתנן קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולם פטורין וכו', והקשו התוס' (ד"ה קפץ) דליבטל ברובא וליחייבו כולן במעשר עי"ש, ובשיטמ"ק הביא מהרא"ש מפליזא שתי' דאפי' אם יבטל ברוב מכלל ספק לא נפיק, ועשירי ודאי אמר רחמנא ולא ספק עי"ש, והיינו דהגם דאיכא רוב לא נפקי מכלל ספק, וכתבו האחרונים

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

תנצבה.

דהא דאזלינן בת"ר הוא מטעם חולשת המיעוט, כלומר דהמיעוט כלפי הרוב הוי כמי שאינו, דלפי"ז י"ל דכיון דחולשת המיעוט בליתיה קמן גדולה יותר לכך מהני אפי' רוב דליתיה לפנינו כנ"ל. אבל אי הא דאזלינן בת"ר הוא מחמת חשיבות הרוב ולא משום חולשת המיעוט, לא שייך סברא הנ"ל, די"ל דדווקא רוב דאיתיה קמן הוא דחשוב ואזלינן בתריה, אבל רוב דליתיה קמן דאינו חשוב כ"כ שהרי אינו לפנינו לא אזלינן בתריה, [ואע"ג דגם המיעוט גרוע דאינו לפנינו, מ"מ הרי הא דאזלינן בת"ר אינו בגין חולשת המיעוט, אלא משום חשיבות הרוב]. משא"כ אי הא דאזלינן בת"ר הוא משום חולשת המיעוט, שפיר אין לחלק בין רובא דאיתיה קמן לליתיה קמן, דגם בליתיה קמן דהרוב חלוש מ"מ הרי גם המיעוט גרוע בכך דליתיה קמן.

והנה בש"ך יו"ד (סו"ס רמ"ב) הביא דברי המהרי"ק (שורש מ"א) דהא דאזלינן בת"ר בסנהדרין, היינו אפילו כשאין הטעם שוה אצל כולם, כי כל אחד מרוב הסנהדרין המצדדין לצד א' כל א' מהם נוקט דעתו מחמת סברא אחרת, מ"מ כיון דלמסקנא נוקטין בדעה אחת אזלי בת"ר, עי"ש. וי"ל דהך מילתא אתיא רק אי נימא דהא דאזלינן בת"ר הוא משום חולשת המיעוט, לכך ליכא נפק"מ בטעמי סברות הרבים, דסו"ס המיעוט הם יותר חלשים, אבל אם הא דאזלינן בת"ר הוא משום מעלת חשיבות הרוב, מסתבר דהיינו רק כאשר דעת הרוב הוא מטעם אחד שאז מתחזק דבריהם שאומרים כולם כאחד, ודו"ק.

ובזה יבואר דברי הגמ', דמה שתמה דידעינן רוב מאחרי רבים להטות, היינו משום דס"ל להמקשן דמשמעות הכתוב אחרי רבים להטות דגם היכי דאין טעמיהן של רוב הסנהדרין שוה אזלינן בת"ר, ומזה הוכיח דהא דאזלינן בת"ר הוא משום חולשת המיעוט. וא"ש דכאשר שאלו מנ"ל הא מילתא דאזלינן בת"ר רוב, תמה עליו המקשן מאי קמבעיא לך (הגם שהבין דשאלתו על רובא דליתיה קמן) הלא מפורש אחרי רבים להטות וגם כשחלוקין בטעמיהן אזלינן בת"ר, דאפי' היכי דהרוב חלוש דאין טעמן שוה אזלינן בת"ר, ומוכח דהא דאזלינן בת"ר אינו מחמת מעלת הרוב אלא מפאת חולשת המיעוט, וא"כ מכ"ש

על רובא דאיתיה קמן דהיינו בנתערבו נסקלין בנשרפין, דכיון דבזה גם המיעוט מוחזק לפנינו נחלש כח הרוב ואין הרוב בתורת ודאי אלא כספק, לכן לית לן למיזל בת"ר רוב ממיתה למיתה, דבכה"ג לא גלי קרא החידוש דאזלינן בת"ר, אבל בהך דבת כהן דסמכינן ארובא ליחסה אחר אבוב דבת כהן היא משום דרו"ב אחר הבעל דהוא רובא דליתיה קמן, ברובא כי האי הוי הרוב בתורת ודאי ואזלינן בת"ר אפי' בין מיתה למיתה, עכתו"ד ודפח"ח.

והנה בחתן סופר (שיטת רוב וקבוע אות ב') ביאר בהא דאמרינן בחולין שם מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא, ומתמה בגמ' מנלן דכתיב אחרי רבים להטות, ומשני, רובא דאיתיה קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא קא מיבעיא לן כי קא מיבעיא לן רובא דליתיה קמן, ויל"ד למה לא סגי שיאמר כגון סנהדרין דמפורש גבייהו בקרא אחרי רבים להטות, ומפני מה הוסיף הך דתשע חנויות דהוי רק ברייתא, וביותר שהקדים תשע חנויות לסנהדרין דביה איירי, גם צריך להבין מאי ס"ד דהאי מקשן 'מנלן דכתיב אחרי רבים להטות', וכי ס"ד דמאן דאמר 'מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא' לא ידע מקרא מפורש דאחרי רבים להטות הלא זיל קרא בי רב, והאיך טעה בכך דהשאלה היא על רובא דאיתיה קמן שמפורש בקרא.

וביאר החתן סופר עפי"מ שפירשו האחרונים (והוא בחת"ס בסוגיא שם) במ"ש רש"י במסקנת הסוגיא (ריש דף י"ב ע"א) לחד פירושא, דאחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתיה קמן ובין רובא דליתיה קמן, דהביאור בזה דמש"ה אין לחלק בין רובא דאיתיה קמן לליתיה קמן, משום דאע"ג דרוב דאיתיה קמן אית בה מעליותא בכך שהוא לפנינו, אך הרי גם המיעוט הוא לפנינו, וא"כ ברוב דליתיה קמן אף דאין בה מעלה כיון דאינו לפנינו, מ"מ הרי גם המיעוט נחלש בכך שהרי גם הוא אינו לפנינו, (כלומר, דיחס הרוב והמיעוט שוה בין באיתיה קמן ובין בליתיה קמן), וז"ש רש"י דאחרי רבים להטות משמע בין באיתיה קמן ובין בליתיה קמן, דכמו דאזלינן בת"ר דאיתיה קמן הה"נ ברוב דליתיה קמן.

וכתב החתנ"ס דהאי סברא ניחא רק אי נימא

בתר רוב הוא מצד שהרוב אלים או מצד חולשת המיעוט, דאם כח הרוב הוא מצד חשיבות הרוב, י"ל דגלי לן קרא כי הרוב מברר הדבר לכך אלים כוחו למיזל בתרה, ממילא מסתברא דרוב הו"ל בתורת וודאות, אבל אי נימא דמה דאזלינן בת"ר הוא מצד חולשת המיעוט, א"כ אין גילוי למעלת הרוב אלא לגריעותו של המיעוט, וממילא הדין נותן דאין לרוב מעלת בירור בוודאות אלא הוא בתורת ספק, דמאחר ואין הולכין אחר הרוב מחמת מעלת הרוב, כי אין לרוב מעלה מצד עצמו, אלא שלעומת גריעותו של המיעוט הרוב מעולה, ממילא הו"ל רק בתורת ספק, דכלפי המיעוט הוא חשיב טפי, ודו"ק.

*

והנה בברכות (דף כ' ע"ב) אמר רב אדא בר אהבה נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה, אמאי מצות עשה שהזמן גרמא הוא וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אמר אביי מדרבנן, א"ל רבא והא דבר תורה קאמר, ועוד כל מצות עשה נחייביניהו, אלא אמר רבא אמר קרא זכור ושמור כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה והני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה, ע"כ, וכבר נתחבטו המפוי' לבאר באיזה סברא נחלקו אביי ורבא, ולמה מיאן אביי לדרוש הא דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה וכו', ובשו"ת נטע שעשועים (להגר"ג שליט"ל, סי' כ"ה אות ה') ביאר בזה בטו"ט, ותו"ד דהנה התוס' בשבועות (דף כ' ע"ב ד"ה כל) הקשו דנימא איפכא כל שישנו בזכירה ישנו בשמירה והני נשי הואיל וליתנהו בזכירה דהוי מצות עשה שהז"ג ליתנהו בשמירה, ותירצו דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן.

והקשו המפוי' דלפימ"ש הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"א אות י') דהא דקי"ל בכל הש"ס דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן, היינו משום דספיקא מה"ת לחומרא לכך כיון דאיכא להקיש לחומרא ואיכא להקיש לקולא מספק נקיש לחומרא ולא לקולא, וכבר קדמו בספר זרע יעקב (בברכות שם, הובא בספר הקובץ ריש פכ"ט מהל' שבת, וכן בבאר יעקב על השו"ע בחידושי כללות כלל מ"ה) דבתו"ד כתב דלפימ"ש הריטב"א דלענין קרבן לא אמרינן הא דלחומרא מקשינן משום דשמא יביא חולין לעזרה, משמע דהא דמקשינן לחומרא הו"ל רק

ברובא דליתיה קמן דמהמיעוט חלש יותר דאזלינן בה בת"ר.

עז"א 'רובא דאיתיה קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא מיבעי' לן, כלומר, דלא ס"ל כמהרי"ק דכשדעת הרוב אינו מסברא א' אזלינן בתרייהו, אלא דהא דאחרי רבים להטות הוא רק כששוין בטעמם, וא"כ הא דאזלינן בת"ר הוא משום חשיבות הרוב, וממילא דלא שמעינן מאחרי רבים להטות רק ברוב דאיתיה קמן, וז"ש רובא דאיתיה קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין, רצ"ל, דקרא דאחרי רבים להטות מיירי ברוב סנהדרין כה"ג דט' חנויות דהוי הרוב מטעם אחד, ומינה דענין הרוב הוא משום מעלת הרוב, לכן איבע"ל בליתיה קמן, דכיון דהא דאזלינן בת"ר הוא משום מעלת הרוב י"ל דרק באיתיה קמן אזלינן בתריה, עכתו"ד החתנ"ס.

ויש לפלפל ולומר, דחילוק הנ"ל שהביא הבנין צבי דברובא דאיתיה קמן הוי הרוב בגדר ספק אבל ברובא דליתיה קמן הרוב הוא בתורת ודאי, וכמש"כ בתשו' חת"ס הנ"ל דבאיתיה קמן כיון דהמיעוט לפנינו אין הרוב כוודאי, משא"כ בליתיה קמן שאין המיעוט לפנינו, י"ל דהא מילתא תליא בחקירה זו אי הא דאזלינן בת"ר אי הוי מפאת מעלת וחשיבות הרוב, או מצד חולשת המיעוט. דדווקא אי נימא דהא דאזלינן בת"ר אינו מחמת מעלת הרוב אלא מצד גריעות וחולשת המיעוט, והיינו דאין הרוב מכריע את המיעוט, אלא דהמיעוט מתבטל כלפי הרוב, לפי"ז שפיר יש לחלק כנ"ל דברובא דליתיה קמן דאז המיעוט חלש ביותר (דהרי לא אתחזק איסורא כלל), בכה"ג נקטינן דהרוב הוי ודאי, אבל ברובא דאיתיה קמן דאז גם המיעוט איסור בפנינו בזה לא אמרינן דהרוב הוי בגדר ודאי. אבל אי נימא דהא דאזלינן בת"ר הוא מחמת חוזק הרוב שהוא המכריע כנגד המיעוט, לפי"ז דאזלינן בת"ר מפאת חשיבות הרוב אין לומר דרובא דאיתיה קמן גרע והו"ל בגדר ספק, שהרי אדרבה רובא דאיתיה קמן הרוב אלים טובא, ואילו רובא דליתיה קמן אין הרוב חזק כ"כ, ודו"ק.

ואפ"ל עוד ע"ד פלפול, דגוף הך פלוגתא אי הא דאזלינן בתר רוב הוא בתורת ודאי או בתורת ספק, תליא בנידון הנ"ל אי מהות הדין דאזלינן

ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא וכו' עי"ש, וביאר הש"ש דאביי ס"ל דספד"א מה"ת לקולא ומש"ה הוכיח דחמירא סכנתא מאיסורא, מהא דספ"ט ברה"ר ספיקו טהור מטעם דמה"ת כל ספק לקולא, משא"כ בסכנתא דספיקו להחמיר דהרי אם יעבור יסתכן, וממילא דחמירא סכנתא מאיסורא, ורבא דחי לה דהתם הלכתא גמירי, היינו דספק איסור לחומרא מה"ת, ורק בספ"ט ברה"ר גזיה"כ דטהור כדילפינן לה מסוטה, ולכן ליכא הוכחה להא דסכנתא חמירא מאיסורא, עי"ש, עכ"פ נמצאנו למדים דרבא ס"ל דספד"א מה"ת להחמיר, ואביי ס"ל דספד"א מה"ת להקל.

עפי"ז מבואר היטב פלוגתייהו בהך דקידוש היום, דאזלי לשיטתייהו דאביי ס"ל דלא יתכן דמקשינן דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה לחייב נשים בקידוש היום, משום דקשיא ליה אדרבה נימא כל שאינו בזכירה אינו בשמירה, כקושי' התוס', ואין לומר דמה"ת לחומרא מקשינן דהרי ס"ל דספיקא מה"ת לקולא, ובהכרח דלא דרשינן כלל להאי הקישא לכך אמר דרק מדרבנן חייבות. אבל רבא דס"ל דספד"א מה"ת לחומרא א"כ שפיר דרשינן הקישא דזכור ושמור לחייב נשים בקידוש היום כיון דמה"ת לחומרא מקשינן, עכתו"ד ודפח"ח, (וכ"כ בפרדס יוסף פר' יתרו).

והנה מודעת זאת מה שהקשו על הרמב"ם דס"ל דספק מה"ת לקולא ורק חכמים החמירו בה, דא"כ למ"ל כל הני ילפותות בסוגיא דרוב (בחולין שם) לאשמעינן דאזלינן בתר רוב, תיפוק"ל דבלא"ה כל ספק שריא מה"ת.

ובשו"ת נחלת יוסף (סי' נ"ה אות י') תירץ עפ"י פלוג' הראשונים הנ"ל בהא דאזלינן בת"ר אם הוא בתורת וודאי או בגדר ספק, וי"ל דלמ"ד דספד"א מה"ת לקולא ס"ל דהני לימודים אתיין ללמד דסמכינן על הרוב אפי' לכתחילה ולהורות דרוב הוי ודאי גמור, וסמכינן עלה אפי' היכא דאיכא לברורי, משא"כ למ"ד דספד"א מה"ת לחומרא להא גופא איצטריך קרא דאזלינן בת"ר ולא הוי דינו כספק, לדידיה י"ל דשריותא דרוב דאע"פ דעדיין הוי ספק שריא עי"ש, (וכע"ז כתב במלה"ר מע' ספיד"א אות כ"ה). וכבר הבאתי

משום ספיקא עי"ש, מעתה צריך להבין דא"כ תינח לדעת הסוברים דספד"א מה"ת לחומרא שפיר עולה תירוץ התוס' דלחומרא מקשינן, אבל להרמב"ם דפסק דספד"א מה"ת לקולא א"כ הדק"ל דמנ"ל להקיש לחומרא ולחייב נשים בקדוש היום נקיש לקולא דהני נשי דליתנהו בזכירה כיון דהוי מעשהז"ג ליתנהו נמי בשמירה, ועי"ש בזרע יעקב שהאריך בזה.

אלא דכבר הביאו האחרונים דבתוס' בב"ק (דף ג' ע"א, ד"ה דומיא דרגל) לא ס"ל דהא דלחומרא מקשינן הו"ל מדין ספק, דכתבו שם דהא דמקשינן לחומרא מדה הוא בתורה לא שנא באיסורא ולא שנא בממונא עי"ש, ועיין בגנזי יוסף על הפרמ"ג מה שכתב בזה, ועיין אתוון דאורייתא (כלל י"ח) שהאריך בזה עי"ש, וראה עוד בספר לשד השמן סי' ז'.

ומצאנו חבר להפמ"ג בזה במגיני שלמה (פסחים, דף ל"ב ע"ב, ד"ה ועוד) במש"כ התוס' שם (ד"ה מעילה) דהקשו התוס' אמאי איצטריך בכריתות (דף ט' ע"א) ללמד דחייב קרבן בשפחה חרופה גם במזיד מדכתיב אשר חטא לרבות זדון, וכן דרשינן התם לגבי נזיר מפתאום לרבות זדון, מהיכי תיתי לפטור במזיד אי משום דהוי ילפינן ממעילה דאמעייט מזדון, אדרבה משבועת העדות והפקדון אית לן למילף דלחומרא מקשינן, עי"ש. והקשה המגיני שלמה דאדרבה מספיקא לא אמרינן ליה קום ואייתי חולין לעזרה עי"ש, אלמא דנקט בפשיטות דהא דלחומרא מקשינן הוא מטעם ספק, וזה מתאים לדברי הריטב"א הנ"ל שהביא בזרע יעקב.

[ובמק"א אמרתי דהתוס' בפסחים שהקשו כן אזלי לטעמייהו במש"כ בב"ק הנ"ל דהא דלחומרא מקשינן מדה הוא בתורה, לכן שפיר הקשו דנילף משבועת העדות וממילא דלא הוי כלל כספק חולין בעזרה. וכן מהי"ט שפיר תי' בתוס' דשבועות דלחומרא מקשינן, ולא שייך להקשות לפי תירוצם אליבא דהנך דיעות דספד"א מה"ת לקולא, כיון דלשי' אינו מדין ספק, אלא מדה הוא בתורה, ודו"ק].

והנה נודע מש"כ בש"ש (שמעתא א', פ"ד) בהא דאמר אביי בגמ' חולין (דף ט' ע"ב) מי קא מדמית איסורא לסכנתא סכנה שאני, וא"ל רבא מאי שנא

לליתיה קמו, ע"ז הביא המדרש הא דכתיב זכור את יום השבת לקדשו, דדרשינן דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה וכו', ולא דרשינן להיפך משום דלחומרא מקשינן משום דספיקא מה"ת לחומרא, ואתיין לה מהא דאמרה תורה דאזלינן בת"ר ש"מ דבלא"ה גבי ספק אזלינן לחומרא, דלא אמרינן דקרא קמ"ל דרוב הוי ודאי, די"ל דאע"פ דאזלינן בתר רוב מ"מ לא יצא מכלל ספק, והיינו משום דהא דאזלינן בת"ר אינו מכח חשיבות הרוב אלא מחמת חולשת המיעוט ולכך הרוב לא נפיק מגדר ספק, ומעתה דהא דאזלינן בת"ר הוא משום חולשת המיעוט י"ל דלמסקנת הגמ' רק ברובא דאיתיה קמן דגם המיעוט הוחזק בפנינו בזה אמרינן דהרוב אינו בגדר ודאי, אבל ברובא דליתיה קמן שהמיעוט חלש טובא י"ל דהרוב הוי כודאי (שהרי המיעוט חלש ביותר), וממילא דשפיר יש לחלק דהא דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רוב הוא רק ברובא דאיתיה קמן דכה"ג הרוב הוי כספק, אבל ברובא דליתיה קמן דהרוב בגדר ודאי אזלינן בתרה גם ממיתה למיתה, וז"ש הה"ד ובת איש כהן כי תחל לזנות וכו' באש תשרף, דשפיר ראוי להענישה בשריפה דאזלינן בתר רובא, ודו"ק.

שהדברים מפורשים להדיא במאירי (חגיגה דף ד' ע"א) בתו"ד בפלוגתת הרשב"א והרמב"ם בדין ספד"א מה"ת, וז"ל, אלא שיש ראייה לדעת שניה (דספד"א מה"ת לחומרא) ממה שאמרו בראשון של חולין מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא, ומאי קושיא אפי' תימא דלא אזלינן בתר רובא הני שרו דכל ספק איסור מותר מה"ת, אלא מסתברא ספק תורה להחמיר מה"ת הוא ומש"ה אצטרכינן לרובא, ומ"מ יש לפרש זיל בתר רובא לעשותו היתר ודאי שהספק מ"מ אין הדבר ברור בו, עכ"ל הזהב, והן דברי האחרונים הנ"ל.

והשתא יתבאר לנכון דברי המדרש פליאה, דהמדרש בא לבאר בהך קרא ובת איש כהן כי תחל לזנות וכו' באש תשרף, דקשיא היאך ענשינן לה בשריפה הרי דילמא לאו אביה הוא וא"כ אינה בת כהן, וכ"ת דניזול בת"ר והלא ממיתה למיתה לא אזלינן בת"ר, אלא די"ל דאמנם ברובא דאיתיה קמן דהרוב לא יצא מכלל ספק (כיון דגם המיעוט בפנינו) בזה אמרינן דממיתה למיתה לא אזלינן בתר רוב, אבל ברובא דליתיה קמן דרוב כזה הו"ל בגדר ודאי שפיר אזלינן בתר רוב גם ממיתה למיתה.

אלא דמגלן לחלק בין רובא דאיתיה קמן

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט דליל שב"ק פר' אמור העעל"ט

אוכלים אותנו חם, והיינו דמן השמים ירד בחמימותו, ולכן היה יורד בכל יום כדי שיאכלו המן בעודנו חם עי"ש ברי"ף על העין יעקב, וא"כ מפני מה הוצרכו עוד לחממו לבשלו.

ואפ"ל דהנה אמרו חז"ל (שם) כתיב וברדת הטל על המחנה לילה (פרש"י אלמא בתוך המחנה ירד), וכתיב ויצא העם ולקטו (יציאה מחוץ למחנה משמע), וכתיב שטו העם ולקטו (משמע במקום רחוק). הא כיצד, צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו. והנה מחנה ישראל היה ג' פרסאות שהם י"ב מילין, והנה מהלך אדם בינוני ביום הוא עשרה פרסאות (פסחים דף צ"ג ע"ב), א"כ גם היה המן במקום קרוב חוץ למחנה היה זמן ההליכה והחזרה כמה

בתוה"ק בפרשתן (ויקרא כד, י) ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי.

וברש"י מהתורת כהנים מהיכן יצא וכו', רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא, לגלג ואמר ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננת של תשעה ימים, בתמיה, יעו"ש.

ואפ"ל, דהנה הקשו בעלי התוס' במושב זקנים (במדבר יא, ח) אהא דכתיב (שמות טז, כג) את אשר תאפו אפו וגו', דמפני מה היו צריכים לאפות ולבשל, הרי הרגישו במן איזה טעם שרצו כי המן היה מתהפך לכל טעם כפי חפצם (כדאי' בגמ' יומא דף ע"ה ע"א). וכמו כן יש להבין דהא אמרו (בגמ' שם דף ע"ו ע"א) דלכן ירד להם בכל יום ויום שהיו

רגליו להביא המן מהלך רב, ועד שבא לביתו צריך הוא לעמול על מאכלו לאפותו ולבשלו וכו' בטירחא אחר טירחא, ודלא כהצדיקים שהמן יורד להם על פתח בתיהם, ואמנם בוש היה לומר כי מתאונן הוא על כך, שהרי הוא גרם בעצמו שבא לידי כך, לכן תלה קללתו באחרים ולגלג אמר 'ביום השבת יערכנו, דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת צוננת של תשעה ימים', דבוודאי לא שייך כלל ענין אכילה כלפי מעלה, אלא דכאמור כל כוונתו לא היתה אלא בתרעומת וטענה על עצמו שצריך הוא לכתת רגליו עבור מאכלו, ולבסוף עוד לעמול לאפותו ולבשלו וכו'. וזה שאמר הכתוב ויצא בן אשה ישראלית, היינו שעיקר טענתו היה על מה שצריך הוא לצאת אל מחוץ למחנה לשוט למרחק להביא המן ולטרוח בכך טירחא יתירא, וזה שרמזו חז"ל וביארו מהיכן יצא וכו', רבי ברכיה אומר מפרשה שלמעלה יצא, שכאשר נעיין בפרשה שלמעלה, נבין היטב מה היתה טענתו ובמה קלקל, והבין.

שעות, ומתוך כך עד נתקרה המן, על כן הבינונים ומכ"ש הרשעים הוכרחו לשוב לאפותו ולבשלו להחזיר אליו חמימותו. ואכן הצדיקים לא היו צריכים כלל לטחון ברחים לדוך במדוכה או לבשל בפרור ולעשותו עוגות, אלא היו אוכלים המן כירידתו מן השמים.

ובזה מובן היטב מש"כ המהרש"א ביומא שם (חידושי אגדות, ד"ה בינונים) דלצדיקים ירד כעין לחם שאכלו אותו כמו שירד ולא הוצרכו לטחון ולאפותו, ולבינונים ירד להם לעשות עוגות ולאפותו אבל לא הוצרכו לטחון, ולרשעים הוצרכו גם לטחון יעו"ש, ולפי דרכו אפ"ל גם כנ"ל, דהצדיקים שאכלוהו כמות שירד מן השמים אכלוהו חם ולכן לא הוצרכו לאפיה ובישול, ואילו הרשעים עד שיצאו ללקוט ושבו לבתיהם הוכרחו לבוא לידי אפייה ובישול.

והנה הרשעים תולים קללתם באחרים (ראה סוטה דף י"א ע"א), עפי"ז י"ל דבן האשה הישראלית היה לו טענות על שצריך הוא לכתת

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעת השוה"ט דעתיקא קדישא שב"ק פר' אמור העעל"ט

שבת ב'אתה בחרתנו' וב'אתה יצרת', ומתחילין בכולן בשל שבת כלומר שמזכיר בהן של שבת תחילה, והביא שם עוד טעם ממש"כ בארחות חיים, יעו"ש.

ורביה"ק מהרצ"א זי"ע (בני יששכר, מאמרי השבתות, מאמר ז) תמה על כך, וזל"ק, עיי"ש (בשלטי הגבורים) מה שתירץ טעמים אשר לא ירוו צמאונינו, וזה לדעתי קושיא עצומה דזה הוה ח"ו כהעדר כבוד לשבת, ושבת קדושתו חמורה יותר מכל המועדים. ועל פי פשוטו נ"ל דזהו כבוד גדול לשבת, להורות דקדושת שבת קביעא וקיימא והוא כעין בעל הבית, וקדושת יו"ט הבא ביום השבת הוא כעין אורח הבא להתארח אצל בעל הבית, על כן יום טוב נקרא מקרא קודש, מלשון אחרי כן יאכלו הקרואים (שמואל-א ט, יג), היינו האורחים המזומנים (וראה זוה"ק ח"ג, דף צ"ה ע"א), והנה מדרך המוסר של בעל הבית לכבד את האורח יותר ממנו, כמו שאומר האורח הטוב כל מה שטרח בעל הבית

בתוה"ק בפרשתן (ויקרא כג, א-ד) וידבר ה' אל משה לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא לה' בכל מושבותיכם, אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם, וכבר עמדו חז"ל מה ענין שבת אצל מועדות, עיין רש"י, והתוה"ק כפטיש יפוצץ סלע. ואפ"ל עפי"מ שכתב השלטי הגבורים על המרדכי (שבת, פרק במה מדליקין, סי' רע"א) דיש שואלין למה מניחין בשבת ברכה אמצעית של שבת ואומרים של יו"ט שהיא אתה בחרתנו וכוללין בה של שבת, וכן במוסף שבת ור"ח מניחין תכנת ואומרים אתה יצרת, וביאר הטעם, משום דברכות של שבת שהם 'אתה קדשת' 'ישמח משה' 'אתה אחד' לא יפול בהם יפה ערוב של שבת ויו"ט ור"ח, כמו שנוכל לומר ב'אתה בחרתנו' ו'אתה יצרת', ולכך מניחין וכוללין של

על הרוחות חזרו לגיהנם, שכבר השלימו ישראל את סדריהם, יעו"ש.

ומהאי טעמא נהגו צדיקים להאריך בסעודה שלישית זמן ארוך אל תוך הלילה, וכמש"כ הגה"ק מבוטשאטש זי"ע (אורח חיים א"א סי' רצ"ט, ה) שהמנהג להמשיך עד קרוב לאור היום, וגם בחורף נמשך אחר חצות לילה מכ"ש בקיץ וכו' עיי"ש (וראה נועם מגדים, פר' משפטים, ד"ה או ירמוז על התחברות), והיינו לפי שבשבת היו הרשעים שבגיהנום נחים כאמור, על כן המשיכו הארת קדושת שבת קודש, כדי לאחר זמן שיבתם לקוד ביקוד אש הגיהנום, ולהקל מעליהם עונש הגיהנום. ויש שהוסיפו לומר דאין אור הגיהנום שולט עד שלא יתפללו האחרונים תפילת ערבית דמוצאי שב"ק.

ואיתא בספה"ק דכפי מה שהאריך האדם בקדושת השבת כאן בעלמא הדין, כן נמי יהיה דינו בעלמא דהתם, דאם חלילה יצטרך למרק עוונותיו בגיהנום, הרי שגם שם בשמי מעל יאריכו בשבילו כמנין השעות שהאריך כאן בעולם הזה.

ואמנם כבר נודע התמיהה בזה דמאחר וכן, למה בשבוע שחל בתוכה יום טוב אין אומרים במוצאי שבת שלפניה לא סדר קדושה ולא ויהי נועם, ובס' קושיות לחד מן הראשונים תירץ, מפני שפושעי ישראל נידונין בגיהנם י"ב חדשים, ובכל שבת ויום טוב נחים ויש להן מנוחה ונכנסין מגיהנם לגן עדן, ובמוצאי שבתות וימים טובים מחזירין אותם למקומם, ומאחר שחל יום טוב באותה שבוע אין הקב"ה מטריח אותם לשוב ולצאת מגן עדן לגיהנם כל אותה שבוע עד לאחר מוצאי יום טוב האחרון, לפיכך אין אומרים סדר קדושה, עכ"ל.

וכיוצא בזה כתב באורחות חיים (הל' שבת, סדר תפלת מוצאי שבת, אות ה-ו) וז"ל, ואח"כ אומרים סדר קדושה והכל בנעימה ובאריכות, כדי להאריך מנוחה לרשעים שחוזרין לגיהנם אחר סדר קדושה, ולפיכך אין אומרים אותם בהיות יו"ט באותה השבוע לפי שלא יחזרו לגיהנם, דאמרינן במוצאי שבת המלאך הממונה על הרוחות צועק חזרו לגיהנם למות שכבר השלימו ישראל סדריהם, וחוזרין הפושעים

לא טרח אלא בשבילי (ברכות דף נ"ח ע"א), על כן זה מורה על קדושת שבת שגבה מעלתו שהוא כעין בעל הבית קבוע וקיים לעד ומכבד את האורח הטוב היינו קדושת יו"ט יותר ממנו, עכ"ל"ק יעו"ש מה שתי' עוד בזה.

והנה הרמב"ן ז"ל ביאר מאמה"כ 'מקראי קודש' וז"ל, וטעם מקראי קודש, שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלוקים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לא'ל וכו', והנה מקרא קודש, מלשון 'קרואי העדה' (במדבר א. טז), אחרי כן יאכלו הקרואים, וכן 'על כל מכון הר ציון ועל מקראיה' (ישעיה ד, ה), המקומות שנקראים שם שיתקבצו בהם קרואי העדה, עכ"ל, יעו"ש.

עפי"ז יבואר דאמרה תורה 'דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי', וקאי כאמור על ענין התפילה אשר מתקבצים בבית אלוקים ביום מועד לקדשו בתפילה והלל להשי"ת, ועל זה אמר דאף כי ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש, מכל מקום בהגיע ימי המועד, ידחו נוסחה של תפילת שבת מפני תפילות החג, ו'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אתם במועדם, להיות נוסח התפילה כנוסח יום טוב וראש חודש, והבן.

*

ויל"פ עוד, עפ"י המבואר בזה"ק (פר' מקץ, דף קצ"ז ע"ב) בטעם אמירת 'ויהי נועם' במוצאי שב"ק, וכעני"ז הובא בטור (או"ח סי' רצ"ה) כי בשבת הרשעים שבגיהנום הם נחים ויש להם חירות ומנוחה מכח הארת קדושת שבת, ובשעה שיוצאת השבת יש לנו לעורר עלינו שמחה עליונה שננצל מאותו העונש של הרשעים שנידונים מאותה השעה והלאה, ולכן צריכים אנו לומר ויהי נועם ה' אלוקינו עלינו וגו', דהיינו שאנו מתפללים שנעימת השבת תשרה עלינו וננצל מדיני הגיהנום, יעו"ש. ובטור שם כתב, שנהגו לומר ויהי נועם וקדושה דסדרא בנעימה ובאריכות נועם באפוקי שבתא, כדי שישתהו ישראל בהשלמת סדריהם, כדי להאריך לרשעים מלחזור לגיהנם, דבמוצאי שבת צועק הממונה

נועם במוצאי שבת שחל בו יו"ט בשבוע זו, דהוה ליה כשבת אריכתא, יעו"ש.

וי"ל דזה שרמז הכתוב 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי, ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש', הקדים מצות שבת קודש, לרמז שכאשר תחול אחד מן המועדים באמצע ימי השבוע, הרי שעד אחר היום טוב יהיה בו קדושת שבת קודש, וכיומא אריכתא דמיא, והבן.

לידון בגהינם שנחו ביום השבת, ומשום כבוד יום טוב אין חוזרין שם מכל אותה השבוע, עכ"ל.

ובסידור היעב"ץ (בית דוד בית נ"ז מחיצה ב' אות ו') כתב ג"כ כנ"ל, דכיון שיש יום טוב באמצע השבוע, אותן השתי קדושות של שבת ויום טוב הם כדי להגין מן המזיקין והמחבלין ולהקל על בני גיהנום, עי"ש. וע"ד ביאר הגה"ק החתם סופר זי"ע (ראה דרשות חתם סופר לשבועות שנת תקב"ץ, דף רצ"ג ע"ב), דאם בא יו"ט באמצע השבוע ממשיך קדושת השבת עד היו"ט, ולכן אין אומרים ויהי

**פנינים יקרים שנשמעו מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
בעת לימוד 'פרקי אבות' - פרק שלישי
בשב"ק פר' אמור אחה"צ העעל"ט**

שהמה בגן עדן לא כן הוא אלא הגן עדן הוא בתוכם, ע"כ.

והיינו שמי שזוכה לחוש באמת במתיקות ועריבות זיו התורה הרי הוא יודע כי הוא התענוג הגדול ביותר, ועצם לימוד התורה אצלו הוא בבחי' גן עדן.

וי"ל דזה שאמר התנא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, היינו שלכל אחד ואחד יש לו חלק בתורה הק', ויכול לזכות שיהיה בחי' עולם הבא בתוכם עצמם, וכל אחד מישראל יכול להתעלות עד כדי שיזכה שבתוכו ובפנימיותו יהא חלקו בעולם הבא. ולזה לא אמר יהיה להם חלק לעולם הבא, כי אם נקט בלשונו לשון הווה יש להם חלק לעולם הבא, לגלות וללמד ענין זה שכל אחד ואחד יכול לזכות שיהיה גן עדן העליון בו עצמו.

✳ מסכת זו נקראת 'מסכת אבות', ומרגלא בפומיה דמרן אדמו"ר זי"ע להביא מש"כ הברטנורא בריש המסכתא לבאר הענין, לפי שמסכת זו אינו מיוסדת על פירוש מצוה אחת ממצות התורה כשאר מסכתות הש"ס, אלא כולה מיוסדת על עניני מידות וחסידות ומוסר לעבודת השי"ת, ובכדי שלא ידמה האדם כי בענייני מדות טובות וכו' אין קפידא שיהיה מהלך דייקא בדרכי אבות, אלא כל המרבה לשמוע מכל אחד ואחד הרי זה משובח, עד שילך וישמע גם לכל אותן המדות אשר בדו להם חכמי אומות העולם וכו', לפיכך נקרא מסכת זו מסכת 'אבות' להורות לנו

✳ כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. נהגו לפתוח בלימוד משנה זו בכל שבוע, הגם שאינו ממשניות מסכת אבות. ואפ"ל בביאור הענין, דהנה כאשר באים ישראל קדושים לעסוק בלימוד התורה הק' בכלל, וביותר בפירקי דחסידא מסכת אבות המורה לאדם את דרך ההתעלות להגיע לשלימות ולמעלות רמות, ובבחי' דרך ארץ קדמה לתורה, כאשר יתבונן האדם ויבחון עצמו באמת עלול לבוא לידי יאוש ושברון לב לחשוב כי אינו ראוי כלל לעסוק בתורת ה', ואיככה יוכל לגשת לעסוק בתורתו הק', ויבוא חלילה לידי רפיון ידיים, על כן מיד בפתח הלימוד משננים לימוד זה ואומרים כי לא כן הוא אלא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא.

וביאור מאמר המשנה יתבאר עפ"י הידוע מרביה"ק הישמח משה זי"ע (כפי שמביא נכדו הרב מלאפוש בהקדמה לישמח משה) שביקש והתפלל שיראוהו את הגן עדן של התנאים, פעם אחת כאשר הגה בתורה התנמנם באמצע וראה בחלומו שמוליכין אותו לגן עדן, ופתחו הדלת וראה בית המדרש מלא וגדוש בסטענדערס, והרבה יהודים זקנים עם נערים עמלים בתורה, ואמרו לו הנה ראה זהו הגן עדן של התנאים, תמה הישמח משה על כך, ושאל האם אלו יושבים כעת בגן עדן, השיבו לו אתה חושב

שגם את זה קיבל משה מסיני ומסרה ליהושע וכו', ולא רק הדברים הנוגעים לגופן ועיקרון של תורה אסור לשנות בהם מדרכי אבוה"ק, אלא אפי' ענייני מדות וחסידות ג"כ אסור לנו לבדות מאומה מעצמו ואין לשנות מהמקובל בידינו מאבוה"ק, כי רק זהו הדרך הישרה העולה בית א"ל, וכשישנה מכך הרי שאחריתה דרכי מות ויובילנו שאול רח"ל.

ואפ"ל עוד, ובהקדם מה שכתב בכלי יקר (בראשית כד, ג) בטעם הדבר שביקש אברהם מאליעזר עבדו לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו, דלכאו' אם הטעם פן ילמד ממעשיהם שהם עובדים עבודה זרה אם כן מה ירויח אם ישא אשה מבנות לבן ובתואל, הלא גם המה עובדי עבודה זרה. וביאר שם באריכות ותו"ד, דהנה טבע האבות נמשך לבנים הן לטוב והן למוטב, אולם זה רק בדברים שהמה באים מפאת החומר, דהיינו כל עניני התאוות המגונות וכן עניני המדות הנתלין בחומר, שדברים הללו בדרך כלל נמשכים ועוברים מן ההורים לצאצאיהם אשר תולדותיהן כיוצא בהם, אבל לא כן בדברים שהוויתם תלוי בשכלו של אדם, דבאילו כל אחד ואחד עושה ומתנהג כפי השגתו וידיעתו שדבר זה אינו עובר מאבות לבנים, ובהסבר יותר כי אחז"ל דג' שותפים באדם, והחומר הרי נוצר מן אב ואם לפיכך מעשה אבות התלויים בחומר יורשים גם בנים, אבל עניני האמונה שהיא תלויה בשכלו של אדם והרי הקב"ה נותן בו נשמה ושכל אינו בהכרח נמשך מן האבות לבנים.

על כן לא היה אברהם אבינו חפץ לקחת אשה לבנו מהכנענים שהיו בעלי מדות מגונות כמאה"כ (הושע יב, ח) כנען בידו מאזני מרמה לעשק אהב, וכן היו שטופי זימה וכמו שהזהיר הכתוב (ויקרא יח, ג) וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו, ובתו"כ שם ומנין שלא היתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן הכנענים ת"ל וכמעשה ארץ כנען לא תעשו, ובהאי פחדא יתיב א"א שלא יומשכו המדות הרעות לזרעו אחריו ח"ו, אלם לגבי לבן ובתואל אע"פ שהיה בהם פחיתות היותם עובדי עבודה זרה, לא חשש מהם בידעו כי הדבר לא

ישפיע על יצחק וזרעו, עכתו"ד יעו"ש. וי"ל דעל כן נקרא מסכתא זו בשם 'מסכת אבות' להורות כי המדות הרעות והטובות עוברים בירושה מאב לבנו, ועל כן יראה האדם לסגל לעצמו מדות טובות וישרות, ולא חלילה להיפך, שאותם יצטרכו לשרש בניו אחריו מעצמם בעבודה קשה ומאומצת.

★ **משנה א': עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה. יבואר עפ"י הנודע מספה"ק שכל נשמה היורדת ובאה להאי עלמא צריכה להשלים את שליחותה ותפקידה השייך לו לפי שורש נשמתו, ובדברים אחרים לא יוכל למלאות שליחותו ותיקון נשמתו כלל. וכשהיה העולם כתיקונו היו באים להצדיק כדוגמת האריה"ק וכדו' ושאלו אותו לדעת מהו תיקון נפשו, והיה מברר לאדם את מטרת ביאתו לעלמא הדין ומה חובתו בעולמו, וכך יכלו לעבוד את כל אחד באופן פרטי את העבודה השייכת לו להשלמת נפשו.**

ואמנם בדורנו אנו שאין מי יורה דעה ויגיד לאדם מה חובתו בעולמו, ולאיזה תכלית נשלח לעלמא הדין, הרי שבקל יוכל היצר הרע לבלבלו ולהטותו לדרך אחרת, כאילו זהו מה שהוא זקוק להשלים, וכשימשיך לצעוד בדרך הזה כל ימיו אזי לאחר שישלים ימיו ושנותיו יעמוד למעלה בבושת פניו, ויוכיחו אותו על שלא השלים את תפקידו שלשם כך ירד להאי עלמא.

משל למה הדבר דומה, למי ששולח את משרתו לקנות לו דבר מה, והוא חוזר אליו עם סל מלא דברים טובים אבל לא הביא מה שנתבקש, דאז גם אם רכש והביא סחורה טובה וחפץ מעולה זולתו, מכל מקום הלא לא לשם שליחות זו שלחו. והנמשל מובן מאליו למי שאינו מתקן שורש נשמתו ומשלים יעודו בעולם הזה, כי אם פועל בענין אחר כפי שבלבלו והטעו יצרו הרע רח"ל.

וביותר בדורות הללו דאיתא מהאריה"ק (ראה ערבי נחל שלח, דרוש ג; וראה עוד ישמח משה, פר' שמות, עה"פ וייטב אלוקים) על דברי הגמ' (סנהדרין צז, א) בעוונותינו שרבו יצאו מה שיצאו, דבדורות המאוחרים כל הנשמות היורדות לעולם הזה אינם נשמות חדשות כי אם גלגולי נשמות

והחסידות היה רק זעיר מן הזעיר בהסתר ובהצנע, וכאשר כתב זקה"ק מצאנו בשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' מ"ז) וזלה"ק: את אשר שאל מחילה על דבר פלפול בפשטי התורה לא ידעתי הלא זה חיינו לעסוק כל היום בגופי תורה והלכות ופלפול ולהשיב לשואלי דבר ואין אנו עוסקים בחכמת הקבלה מתורה הקדושה רק בשעה שבני אדם על מטתם ואנחנו מנדדים שינה אבל עיקר עסקינו בש"ס ופוסקים עכלה"ק. ובעוה"ר בדור יתום הזה דור אשר לא ידע את יוסף רבים ממבקשי השם שמתכוונים לטוב מ"מ המה טועים וכו' והוא רחום יכפר עון.

מרגלא בפומיה דכ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע לומר בשם אביו זקה"ק מרודניק זי"ע בטעם הדבר דבלישנא דתלמוד בבלי נאמר תמיד 'תא שמע', ואילו בזוהר רגילות הלשון הוא 'תא חזי' (עי' יערות דבש, ח"א דרוש י), להורות כי בנגלות התורה די בכך ששומעים התלמידים מרבותיהם ולומדים מפי הגדולים, משא"כ בסתרי תורה, למרות שגם שם בוודאי שצריך לשמוע מפי הרב שמקובל מרבו וכו', אמנם אין להתחיל ולהתעסק בכך עד שיקבל רשות מן השמים, כי כאשר זוכה האדם להשלים עצמו בנגלות התורה ומטהר ומקדש עצמו כראוי, שוב יעזרוהו מן שמיא ויאירו עיניו לבוא לידי ידיעת אלוקותו ית"ש, שאי אפשר לאדם לעמוד על דברים אלו להשיגם כראוי אלא א"כ יגלו לו מן שמיא אור תורה זו, ויעשו לו סימן ומופת כי ראוי לו להכנס לפרדס, לכן נאמר הלשון תא חזי, שרק כאשר יגלו עיניו ויחזה כי מן השמים מעוררין אותו לכך או אז ישיג חכמת השם. (וראה שפע חיים, דרשות חורש"י תשמ"ב, פר' תרומה, עמ' רמד-רנ).

ולזה אחר שהכינו הצדיקים עצמם כל היום בנגלות התורה, או אז בשעה שבני אדם על מטתם היו הם מנדדים שינה מן עיניהם ועוסקים בחלק הנסתר. ובזה יש גם ליתן טעם לשבח למה שמצינו בחז"ל (גדה דף ל' ע"ב) דבשעה שהתינוק במעיי אמו וכו' ונר דלוק על ראשו מלאך מלמדו תורה, וכשהוא יוצא בא מלאך וסטרעו על פיו ומשכח תלמודו, ונודע קו' רביה"ק הרר"א זי"ע (נוע"א פר' ויקרא, עה"פ נפש כי תחטא) דמאחר דמיד עם צאת הוולד ממעי אמו משכח תלמודו א"כ

שיורדים לתקן מגלגולים קודמים, שמן השמים משגרים נשמות בגלגול חוזר לעולם הזה כדי לתקן מעשיהם מגלגולים קודמים.

ולמדונו בספה"ק דהעצה לאדם להבין ולדעת מהו חובתו בעולמו שבכך יעשה תיקון נפשו, הוא על ידי שיעסוק בתורת השי"ת, וכנודע אמרתו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא זי"ע (פנים יפות פר' במדבר עה"פ שער עיזים, וכן כתב בפתיחה לספרו ובספה"ק בוצינא דנהורא ועוד) על דברי התנא (אבות ב, א) 'עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים', שמלפנים בדורות הקדמונים היה בחי' 'עין רואה' שהיו הנביאים כנאמר (שמואל-א א, ט) יקרא לפנים הרואה, ולאחר מכן כאשר נסתלקו הנביאים היה בחי' 'אוזן שומעת' שהיו שומעים על ידי בת קול. ואחר שנתהווה ירידת הדורות אזי הוא בחי' 'כל מעשיך בספר נכתבים' שעל ידי שהיהודי לומד תורה בטרה או אז התורה מאירה עיניו להורות לו דרך הישרה והרצויה כפי שנצרך לשורש נפשו עכתוד"ק.

כן נמי דיבר כ"ק מרן אאדמו"ר זי"ע בקדשו כמה פעמים על מה שמובא (ראה מסכת חיבוט הקבר, פרק ב; הובא בראשית חכמה, שער היראה, פרק יב; ערבי נחל, פרשת פנחס, דרוש ב, ועוד) הענין להזכיר בסוף תפילת שמונה עשרה הפסוק שמתחיל באות משמו ומסיים באות אחרון משמו, ואמר ע"כ כי בפסוק זה יוכל כל אדם - אם יזכה לכך - למצוא תיקון לשורשו ומה חובתו בעולמו. והאריך בזה כמ"פ בדב"ק. והיינו נמי ע"ד הנ"ל דכיון שעוסק בתורה ואומר בפיו מפסוקי התורה, על ידי כן יזכה להבין ולמצוא חפץ תיקון נשמתו וחובתו בעולם.

והנה התורה נדרשת בארבעה פנים, פשוט רמז דרוש סוד כנודע, ואמנם כבר פסק הרמ"א (יו"ד סי' רמ"ו ס"ד) שאין לאדם לטייל בפרדס רק לאחר שמלא כריסו בשר ויין, והוא לידע איסור והיתר ודיני המצוות עי"ש, כי תחילה על האדם להגות בגפ"ת וראשונים שו"ע ופוסקים וכו' אשר כן נהגו כל בני מקדמות דנא, וכך הורנו אבוה"ק ורבותינו תלמידי הבעש"ט זי"ע שרובם ככולם עיקר לימודם היה בנגלות התורה גמ' ותוס' וספרי מוסר, וחלק עיסוקם בלימוד הנסתר

שתיכף יערב יום ויבא לילה, אזי הוא עוזב את עסקיו ורץ סמוך לכותל ומשפשף ידיו ומתפלל שמו"ע במהירות ובחטף, אזי תפילה זו בוקעת רקיעים. ואף שלא כיון ולא ייחד ייחודים בתפילתו, מכל מקום כיון שתפילתו באה מעומק לבו, שעזב את מסחרו להתפלל לבוכ"ע אזי לפי רוב שפלותו תפילתו בוקעת רקיעים.

אכן מי שכבר נכנס לפניו מהיכל המלך, ולמד קצת ויודע מאמר חז"ל (אבות ב, יט) דע לפני מי אתה עומד, ברור כי אם יתפלל כן תפילת מנחה יזרקוהו יחד עם התפילה שהתפלל אל שאול תחתיה. וכאמור דיתכן שיהיה עבודה הדומה האחת לרעותה, ומהאחד יעלה ויבוא ריח ניחוח לפני השי"ת, ואילו השני יהא נדחה כלפי חוץ. כי הכל תלוי בדרגת האדם כפי השגתו וידיעתו, האדם שעובד את השי"ת לפי מהותו ומדריגתו, לפי מה שזכה לראות. ואפי' אדם אשר קלקל רח"ל, מכל מקום כאשר מהרהר בתשובה ומתפלל להקב"ה ונזהר בכל דבר כפי יכולתו ולפי ידיעתו, עבודתו חשובה ורצויה בשמי מעל במאוד מאוד. ועל זה נאמר (שמאל-א ב, ג) א"ל דעות ה' ולו נתכנו עלילות, שהקב"ה הוא בוחן כליות ולב, והוא יודע האם מנצל האדם את כל כוחותיו וידיעותיו בעבודת השי"ת, שאז הוא מקובל ומרוצה לפניו ולא כן אם אינו עושה לפי כוחותיו ויכולתו הרי שכלפי שמיא אינו נחשב למאומה.

זהו שאמרו דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, וכבר נודע קושית הגר"א זי"ע (שנות אליהו, ליקוטים, ד"ה דין וחשבון) במה שכפל התנא לשונו 'דין' ו'חשבון', יעו"ש לדרכו בקודש. ולדרכינו י"ל עוד, דישנו דין כללי שדנים בו כל אדם ואדם, ומלבד זאת ישנו חשבון פרטי כלפי כל אדם ואדם, אם ניצל באמת כל כוחותיו ויכולתו לפי מהותו והשגתו. האדם הפשוט והמגושם שגדל בין הפחותים ולא קרא ולא שנה ולא שימש מעולם, ומשתדל ועושה מצוה קלה רק כי כך זכור לי שכך נהגו אבותינו, והריהו רוצה להישאר יהודי ושידעו בניו אחרי כי שייך הוא לעם בני ישראל, הגם שבאמת אין לו שום מושג והבנה מהו יהודי ומכש"כ מהו תורה ומצוות, מ"מ כשעושה בתם לבו כי כך עושים היהודים, אז פעולתו ככל שיהיה עולה לשמים ועושה

איפוא מדוע מלמדו המלאך תורה, יעו"ש מה שביאר לדרכו בקודש. ועפ"י דבריו הק' יש לומר עוד דזהו כדי להורות כי אחר שימלא כרסו בש"ס ופוסקים ויעמול בנגלות התורה ימים רבים יזכה שיתגלו לו מראות אלוקים להשכיל על דבר אמת בפנימיות התורה.

על כל זאת רמז כאן התנא ואמר הסתכל בשלושה דברים, היינו שעיקר חובת האדם שבהתחלת דרכו יסתכל באותן ג' חלקי התורה שניתן לכל אחד ואחד לעסוק בהם והם פשוט רמז ודרוש, ולא יקפוץ מיד ללמוד דברים אשר רחוקים ממהותו ומדרגתו, כי בהדא כבשי דרחמנא למה לך, אלא ישים כל כוחו ועמלו להגות בנגלות התורה, וכאשר יזכה יישלח אליו מלאך מן השמים להאיר עיניו להבין ולהשכיל גם בחלק הסוד.

✱ ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. יבואר עפ"י הנודע מהבעש"ט הק' זי"ע ומעוד צדיקים זי"ע, שאמרו כי יתכן ויהיה אדם פשוט מהמוני העם אשר יעשה איזה מעשה קטן לש"ש, ויגיע מזה נחת רוח וריח ניחוח לבוכ"ע יותר מעבודה רבה של חכם ושלם, כי בדבר הפעוט שעושה איש ההמוני בכל לבו יגילו וישמחו בכל העולמות, מאידך יתכן שיהיה יהודי חכם ומשכיל אשר יעשה מעשה הזה ממש וידחוהו מן השמים לגמרי, כיון דכאמור העיקר מה שמקיים האדם ועושה בכל לבו ונפשו, ואף אם אינו מבין ולא למד מאומה ואף לא ראה וחזה עבודה אצל צדיקי אמת, כשאין לו שום השגה רוחנית וכו', מכל מקום כיון שבלבבו חפץ הוא להיות יהודי ואינו חפץ להיות כאחד מבני אומות העולם, ומעשהו אשר הוא מקיים ועושה הרי זה נעשה בלב שלם, בזה עולים הדברים למקום נעלה וגבוה, לא כן האדם אשר זכה לחזות בעבודת הצדיקים, ולמד מהם הדרך הראויה לעבוד את ה', הנה כאשר לא ינצל את כל כוחותיו אשר יש לו שוב לא יחשיבו כלל בשמים ממעל את מעשהו.

כידוע משמיה דהבעש"ט הק' זי"ע שאמר, כאשר עומד לו כפרי סוחר סוסים מגושם בשוק ומתעסק בין הגויים המגושמים ונושא ונותן עם בהמותיו כל היום, ובהגיע עת ערב הוא מבחין

מלכות שהיא בחי' יראה כידוע, ויתפלל האדם אל השי"ת שיתן לו השלמות של מלכות שמים, היינו האהבה והיראה, שאלמלא מוראה היינו בלי בחי' זו של מלכות - יראה, איש היינו הבוכ"ע כדאי' בזוה"ק עה"פ (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה, את רעהו חיים בלעו היה בולע את בעל הנפש המתעלה, והיה גופו כלה בהיות שהנשמה היתה נדבקת בחי' החיים כנר לגבי אבוקה, כי היראה היא שמגבילה ומצמצמת את האהבה כדי שלא תתבטל חיותו של האדם בעולם הזה. וזהו והתהלכתי בתוכם וגו' יכול לא תיראו ממני היינו שתהיו כל כך תהיו אוהבים את ה' ודבקים בו מבלי השתמש כלל במדת היראה, תלמוד לומר והייתי לכם לאלוקים בחי' צמצום ויראה.

ויש לומר דלכן דייקא רבי חנינא סגן הכהנים אמר מימרא, זו, עפ"י הנודע מהאריה"ק והובא כמ"פ בספה"ק, (עבודת ישראל פר' ראה ועוד) כי הלויים הם בחי' יראה ודין, והכהנים הם בחי' אהבה, ועל כן דייקא ר"ח סגן הכהנים לימד דעת את דרך הישרה שצריך לשלב בעבודת השי"ת ב' הבחינות אהבה ויראה כנ"ל.

ועפ"י דרכו יש לפרש עוד, דהנה האדם צריך להתפלל תמיד על יראת שמים, ולא יסמוך ויאמין בעצמו כי לא יפול, דהיצר הרע עומד בין הגדרות ומחפש להכשילו ולהכניעו תחת ידיו, וכבר אמרו חז"ל (אבות ב, ה) אל תאמן בעצמך עד יום מותך, ובכל עת צריך הוא להתפלל הרבה לפני המקום ב"ה ולשפוך שיח תפילתו שיהיה לו שמירה דלעילא לבל יכשל חלילה. וככל שהאדם מתעלה יותר צריך הוא יותר ויותר להתחנן ולבקש על נפשו שלא יפול ח"ו, ובדוגמא כי ככל שהאדם עולה על הסולם יותר למעלה צריך להיות יותר זהיר ומתון, כי הנופל ממקום גבוה ורם כמעט שאין לו תקוה להנצל, ועד"ז בעניני רוחניות כי דייקא מי שנתעלה בתורה ומצוות אם ח"ו יכשל עלול היצר הרע לינוק הימנו כל מצוותיו ולהותירו ריקם מכל רח"ל.

והנה נודע מספה"ק שכאשר זוכה האדם לתקן מדת יסוד הריהו זוכה גם למדת מלכות. ועל זה רמז התנא האלוקי ואמר הוי מתפלל בשלומה של 'מלכות', רצ"ל שיזהר להתנהג בקדושה ובטהרה בכל עת, ויהיה מורא שמים עליו, שאלמלא

רושם גדול, ומכריזים עליו מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, אולם לעומת זאת מי שנתגדל בין החכמים, ויודע טיבה של עבודת השי"ת, וכבר טעם מטעמה של עריבות דברי התוה"ק, הרי שמאיתו דורשים בשמים במידה שונה לגמרי מהאדם הפשוט, ומצפים ממנו בשמים לעבודה נשגבה לפי רוחב הבנתו והשגתו.

★ משנה ב': רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו. נודע דברי הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בעבודת ישראל (פר' בחוקותי) כי ודאי עיקר עבודת ה' היא באהבה, שיהיו קיום המצוות ולימוד התורה נעשים בדבקות בו ית"ש, ושזאת תהיה השאיפה היחידה של האדם, וכמ"ש הרמב"ם (הל' תשובה פרק ו, הלכה ג) האהבה הראויה שיאהב את ה' אהבה גדולה יתרה עזה מאד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד וכו', עיי"ש. ונפשו מושכתו להדבק בו ית' כמאמר הכתוב (תהלים פד, ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל קל חי.

אמנם זאת בידוע שכאשר עובדים אותו ית' רק במדה זו ניתן להגיע למדרגה גבוהה כל כך עד שכל החיות מתמסמסת מפני דבקותו במושכלות ובאור עליון, ונשמתו יוצאת מגופו להדבק בא"ל חי, בבחי' (תהלים סג, ב) צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, כי הנפש חפצה מאד לעלות מעלה מעלה, אמנם זה בלתי רצוי כי הבוכ"ע ברא כך סדר העולם שיהיה גופו של אדם בעולם הזה, לכך יש להשתמש אף במדת היראה שהיא הכלי המגביל ומצמצם האהבה ומושך את נפשו חזרה לגופו שלא תתפשט האהבה בלי מצרים, וכך ביכלתו לחיות בזה העולם.

כי עיקר העבודה להשי"ת הוא ע"י אהבה הגדולה רשפיה רשפי אש, ולפי קישוט הנפש במעשים טובים תגדל האהבה עד שמגודל התענוג יוכל האדם לבוא לידי כלות הנפש ולהפרד מהגוף ולהדבק במקור החיים, על כן צריך לצרף בחי' היראה והחרדה מלפני רם ונשא, וע"י יראה נעשה בחי' צמצום, וישוב דבר על מכונו.

וזה שהורה התנא הוי מתפלל בשלומה של

והנשמה יחדיו, שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, ולא יזכה שתעלה התפילה לשמי רום לנחת רוח ולרעוא לפני אדון כל.

✽ משנה ג': רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים וכו'. אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה וכו'. הנה לא אמר 'הרי הם מושב לצים' אלא הרי זה מושב לצים, וכבר פירש בזה מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע שבכל מקום שנעשית שם עבירה נשאר שם רושם של טומאה במקום הזה, ועלול להחטיא אחרים שיבואו לכאן, וביאר עפי"ז מאמר המשנה כאן שנים שיושבים ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב לצים, היינו זה סימן מוכח שהיה כאן מושב ליצים מקודם ודרך חטאים, ואותו רושם השפיעה עליהם שיבטלו זמנם ולא יעסקו בתורה, וז"ש הרי זה מושב לצים, רצ"ל שהמקום הזה היה בו מושב לצים תחילה עכד"ק.

והנה כמו דבמקום שנעשה בו עבירה נשאר שם רושם של טומאה, כמו"כ במקום שעסקו בו בדברים שבקדושה ועבודת השם נותר שם רושם של קדושה, והדברים ק"ו דהרי מדה טובה מרובה וכו' ונודע בזה הרבה ענינים מצדיקים אשר הרגישו אור של קדושה במקום שהיתה שם קדושה לפני הרבה שנים.

והנה בספה"ק בני יששכר (מאמרי אדר מ"ב דרוש ח') כתב בתוך דבריו, דענין שורש תיבת זכרון הוא משורש תיבת זכר שהוא המוליד בדומה, דהיינו שעושה רושם גם לאחר זמן, עי"ש דבריו הנפלאים באריכות. וי"ל דזה שרמז התנא כי שנים שעוסקים יחדיו בתורה נעשה מכך רושם גם על להבא שמי שבא אח"כ לשם ייכנס בו התעוררות דקדושה לעסוק גם הוא בתורת ה'. ועל זה הסמיכו את הפסוק ויכתב בספר זכרון, היינו שבאותו המקום נרשם רושם לזכרון לאות עולם, והבן.

✽ מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהקב"ה קובע לו שכר שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו. עיין ברע"ב היאך הלימוד מפסוק זה, דהכוונה במ"ש וידום לשון קול דממה דקה כדרך השונה יחידי שהוא שונה בלחש. ואפ"ל עוד, דהנה מצינו בחז"ל מעשה בברוריה

מוראה רצ"ל ללא יראת שמים, שמתוך כך יכשל האדם ויבוא לידי עבירה חלילה, הרי איש את רעהו חיים בלעו, והיצר הרע וגונדא דיליה יחמסו ויחטפו כל אשר לו בבחי' (איוב כ, טו) 'חיל בלע' רח"ל, עד שישאר ריקם מכל ח"ו.

ונראה עוד לומר במה שאמר 'שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו', עפ"י הנודע מה שפירש הגאון רבי יונתן אייבשיץ זי"ע (אהבת יונתן, פר' ואתחנן; הובא בספה"ק נועם מגדים, פר' תרומה, ופר' במדבר) על דברי הגמ' (ברכות דף ה' ע"ב) שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין את חבירו ויצא, טורפין לו תפילתו בפניו, היינו דקאי על הנשמה והגוף שצריך להתפלל בבחי' כל עצמותי תאמרנה ובריעותא דלבא, ואם הנשמה יצאה דהיינו שדעתו ומחשבתו משוטטים בדברים אחרים ורק הגוף עדיין נשאר ועומד בתפילה ומדבר כהרגלו בלא לב ומוח, אין זה בגדר תפלה אלא ח"ו פטופוט בלבד, כי התפילה נקרא עבודה שבלב כאמז"ל (תענית דף ב' ע"א) שעיקרה להתפלל בכוונת הלב ובמחשבה שלימה.

זהו שאמרו חז"ל 'שנים שנכנסו להתפלל' והיינו דקאי על הגוף והנשמה יחדיו, וקדם אחד מהם ולא המתין את חבירו ויצא, היינו שחסר מן האדם חלק הנשמה, מכיון שמהרהר בעת התפילה בהרהורים זרים ובמחשבות זרות מהבלי העולם השפל הזה, אזי אף שמוציא את דברי התפילה בפיו, ואף מתנועע בהתלהבות אכן מכל מקום הלא מחשבותיו מרחפות בכל רחבי תבל, ורק חלק הגוף הוא שמתפלל לפני הקב"ה, או אז 'טורפין לו תפילתו בפניו', שנאמר (איוב יח, ד) טורף נפשו באפו וגו', ותפילה איקרי נפש, וע"ד הכתוב (שמואל-א, טו) ואשפוך את נפשי לפני ה', ואין תפילתו מתקבלת לרחמים ולרצון.

ועל כן הורו לנו רבוה"ק שצריך להקדים ולהתפלל גם קודם התפלה שיזכה להתפלל כראוי, והרבה האריכו בכך תלמידי הבעש"ט, וי"ל שעל זה רמז התנא והוי מתפלל בשלומה של מלכות, דענין התפלה הוא מבחי' מלכות, כדאי' כמ"ם בספרי בעל התולדות ובכמה ספה"ק, והיינו שצריך לבקש ולהתפלל על זה עצמו שיוכל ליחד בעבודת התפלה הגוף

מדכתיב ישב בדד וידום, שהגם שלומד בקול דממה דקה ולומד בלחישה מכל מקום יקבל שכרו משלם על כך.

ויומתק בזה הלשון **שהקב"ה קובע לו שכר**, דהנה הלומד במחשבה אין מלאכי השרת יודעים בכך, כנודע דברי מרן רביה"ק בנועם אלימלך (פר' בהעלותך, ד"ה וישמע) דרק הבוכ"ע לפניו נגלו כל תעלומות לב הוא המכיר ויודע מחשבות שבלב, לא כן המלאכים שהם יודעים להבין ולהכיר במחשבות האדם וכוונתו הפנימית. וכן כתב הב"ח (חידושי הב"ח, הנדמ"ח, שבת דף י"ב ע"ב על התוס' ד"ה שאין), ודלא כמש"כ התוס' בשבת שם, ובוודאי שיש בזה הרבה בחינות ואלו ואלו דא"ח, לכך דייק התנא בלשונו דאפ"י כשרק לומד בהרהור ומחשבה בלבד שאין המלאכים יודעים בה, מ"מ הקב"ה בעצמו קובע לו שכר, והבן.

אשת רבי מאיר (עירובין דף נ"ג ע"א) דאשכחתיה לההוא תלמידא דהוה קא גריס בלחישה, בטשה ביה, אמרה ליה לא כך כתוב (שמו"ב כג, ה) ערוכה בכל ושמורה, אם ערוכה ברמ"ח איברים שלך משתמרת ואם לאו אינה משתמרת.

ואמנם צריך לדעת כי גם בשעה שאין האדם יכול לעסוק בתורה בקול ובנעימה כראוי, מכל מקום ח"ו שיבטל אז מלהרהר בדברי תורה, כי בוודאי טוב הוא שעכ"פ יתבונן במחשבתו באיזה סוגיה מסוגיות הגמ' או שיעיין בספר קדוש וכו'.

ועל זה אמר רבי חנינא בן תרדיון אשר הוא היה אביה של ברוריה כדאיתא בגמ' (פסחים דף ס"ב ע"ב), דהגם כי יש לעסוק בתורה בקול וברמ"ח איברים וכו', מכל מקום **אפילו יחיד שיושב ועוסק בתורה**, והיינו שאינו לומד בקול, מ"מ גם לו קובע הקב"ה שכר, והביא רא"י

תוכן ה'תורה' שאמר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעידן רעוא דרעוין שב"ק פר' אמור העעל"ט

מהקליפות והטומאה.

- שכר מצוה בהאי עלמא איכא על גדרים ותקנות חז"ל -

הנה אמרו חז"ל (מנחות דף ס"ה ע"ב) שהצדוקים פירשו הפסוק כפשוטו שצריך לספור ספירת העומר ממחרת השבת שאחר הפסח, אמנם חכמינו ז"ל האריכו להוכיח מדרשות ערוכות בסוגיא שלימה שמחרת השבת היינו ממחרת הפסח. וראוי לבאר פשר דבר מה שניתנה לנו מצוה זו באופן מכוסה ונסתר כל כך, שרק על ידי דרשת חז"ל נדע כוונת התורה ד'ממחרת השבת' היינו ממחרת הפסח.

ואפ"ל בזה ובהקדם מה שכתבו המפז' דמה שאמרו דשכר מצות בהאי עלמא ליכא (קידושין דף ל"ט ע"ב), היינו רק על המצוות שמחויב האדם לקיימם בציווי התורה, אבל במצוות שמוסיף האדם לעשותם מקבל עליהם שכר גם בהאי עלמא (וציינו בזה לדברי המהרש"א סוטה י"ד ע"א ודף כ"א ע"א ע"ש, כסא דוד להחיד"א דף מ"ט ע"ב).

ובספה"ק נועם מגדים (פר' אחרי) הביא כן בשם ס' שבט מישראל דעל הסייגים מקבלין שכר בה"ע, ופ"י בזה מאה"כ ואיש את קדשיו רצ"ל דבאלו

בתוה"ק בפרשתן (ויקרא כא, א) ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו וגו', ובמדרש (ויק"ר כו, ה) העליונים שאין יצר הרע מצוי בהם אמירה אחת דיה להם וכו' אבל התחתונים שיש בהם יצר הרע הלואי לשתי אמירות יעמדו, הה"ד ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן וגו', וצ"ב.

להלן בפרשתן (ויקרא כג, טו) וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום, וראוי לבאר הכונה באמרו 'וספרתם לכם'. ובמדרש (ויק"ר כח, א) תני ר' חייא אימתי הן תמימות בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, וכבר רבו הפירושים בזה, והתוה"ק ארוכה מארץ מדה ללא סוף וקץ.

גם לבאר אמרינו בנוסח 'רבוננו של עולם' שהתקין האריז"ל לומר אחר ספירת העומר, אנו אומרים 'אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו כמו שכתבת בתורתך וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה וגו', וצ"ב איה נרמז כאן בפסוק זה ענין הטהרה

ועפ"ז פי' בספר שבט מישראל הפסוק (תהלים סב, יב) אחת דבר אלוקים שתים זו שמעתי, ורצ"ל אחת דבר אלוקים היינו תורה שבכתב, שתים זו שמענו היינו תורה שבעל פה, וכדאיתא בחז"ל (ראה תנחומא, פר' נח, ג) דנעשה קאי על תורה שבכתב, ונשמע קאי על תורה שבע"פ. והמכוון בזה כי לך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו רצ"ל דעל קיום דברי חכמים יקבל האדם גמול ידיו תיכף בעולם הזה, עכ"ד השבט מישראל.

ועפ"ז ביאר הייטב לב הא דכתיב (תהלים קה, מד-מה) ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו, בעבור ישמרו חוקיו ותורתו ינצורו, ורצ"ל דמה שויתן להם ארצות גוים וגו', הוא שכר בעולם הזה בעבור ישמרו חוקיו, רצ"ל שיעשו משמרת לחוקיו ויקיימו דברי חכמים והגדרים והסייגים שהוסיפו על דברי תורה.

וזה שאמרו חז"ל (עי' איכ"ר פתיחתא ב) לא גלו ישראל עד שכפרו בתורה שבעל פה, וכתביב (ירמיה ט, יא) על מה אבדה הארץ ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם, והיינו בשביל עזבם תורה שבעל פה שזה נתתי לפני חכמים לעשותם.

ומעתה יובן היטב סמיכות הפרשיות, דאמר הכתוב למען ירבו ימיכם וגו' וזהו בתנאי כי אם שמור תשמרון את כל המצוה וגו', רצ"ל שתשמרו משמרתו של תורה היינו הגדרים והסייגים, וכדדרשו חז"ל (מו"ק דף ה' ע"א) בפסוק (ויקרא יח, ל) ושמרתם את משמרת, שמזה יש שכר בעולם הזה, והוא שאמר ראה אנכי נותן לפניכם היינו תקנות והגדרים וסייגים שאני נותן רשות לפניכם לעשות זו היום ברכה וקללה בעולם הזה, וגמר ואמר את הברכה אשר תשמעון היינו שמיעה דייקא לדברי חכמים, אל מצות ה' אלוקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום רצ"ל היום דייקא אחר שתקנו חכמים לעשות או שלא לעשות, הרי אנכי מצוה לקיים דכתיב (דברים יז, י) ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, וכתביב (שם פסוק יא) ולא תסור מן הדבר וגו', שזה מצוה דאורייתא להרמב"ם (ספר המצות, שורש ראשון), והקללה אם לא תשמעון דייקא לדברי חכמים וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה היום שלא תסור מן הדבר, עכתוד"ק יעו"ש מה שביאר עוד בזה.

הדברים שהאדם מוסיף להתקדש, או אז לו יהיה שכרו גם בה"ע, (י"ל ע"ד שפרש"י לו יהיה ממון הרבה), ושזה רמז הכתוב וליוסף אמר במה שהאדם מוסיף על ציווי התורה מבורכת ה' ארצו שגם כאן בארץ יקבל שכרו, ועז"א הכתוב ושמרתם את חקותי וגו' אשר יעשה אותם האדם רצ"ל החוקים והמשפטים שלא יהיו מצוים עליהם אלא יתחדשו ע"י בנ"א, דהיינו הסייגים והגדרים, וחי בהם מהם יקבל חיותו והצטרכותו בעוה"ז (ע"ד אמרם כי היכי דתיהוי ליה חיותא), ודפח"ח.

ועיין בבני יששכר (מאמרי סיון מ"ה סכ"ז) דזה שאמה"כ ושמרת את המצוה וגו' אשר אנכי מצוה היום לעשותם ודרז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, דהכוונה דעל מה שאנכי מצוה המצוה כצורתה, ע"ז היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, אבל על מה שאתה מוסיף לקיים גם מה שלא נצטוית ע"ז תקבל שכרם גם בעוה"ז, ומסיים שם בבני יששכר כי במקו"א כתבנו כפי הנראה גם במצות דרבנן כך הוא ההלכה, עי"ש.

ובספר רב טוב (פר' ראה) ביאר סמיכות הפרשיות (דברים יא, כא-כח) למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וגו' כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' אלוקיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו וגו', ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלוקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה אם לא תשמעו וגו'. ובהקדם מה שיש לדקדק במקראי קודש הללו, א. להבין באמרו ראה אנכי נותן לפניכם, דלכאו' יותר היה לו לומר אנכי אומר לכם היום. ב. אומרו את הברכה אשר תשמעו והקללה אם לא תשמעו, דהיה לו לומר בלשון עשייה את הברכה אשר תעשון וכדו'. ג. וביותר יש לדקדק בהבטחת הכתוב על שכר המצוות, והלא קי"ל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

וביאר בקדשו, עפ"י מה שכתבו המפוי' דשכר גוף המצוה הכתובה בתורה בהאי עלמא ליכא, אבל על מה שחכמים תקנו תקנות, כגון מגילה ונר חנוכה וגדרים וסייגים לתורה כגון שניות לעריות וכדו', שכל זה יותר מן החיוב דאורייתא, על אלו הקב"ה משלם שכרו תיכף בעולם הזה.

ויל"פ בהקדם מאה"כ (ויקרא כ, כג-כד) ולא תלכו בחקות הגוי וגו' כי את כל אלה עשו ואקוץ בם ואומר לכם אתם תירשו את אדמתם כו', וקשה ג"כ כנ"ל הרי הו"ל עמלק"פ.

וי"ל עפימ"ד בגמ' ר"ה (דף ד' ע"א) גבי כורש שהחמיץ שאמר (עזרא ו, י) די להון מהקרבין ניחוחין וגו' ומצלין לחיי מלכא ובנוהי, ופריך ודעביד הכי לאו שפיר הוא, הא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי"ז צדיק גמור. ומשני, כאן בישראל כאן באוה"ע. וכתב מוזלה"ה (יש"מ ר"פ במדבר ד"ה והנ"ל) דשמע לפרש עפימ"ש המפו' דשכר מצוה הוא גופיה מצוה כי מקור הטוב רוצה להטיב, ויש לו יתברך נח"ר מנתינת השכר כמו מגוף המצוה.

ובזה פירש (יש"מ, עסיס רמוני אסתר א, א ד"ה ועפ"ז יתפרש) ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו (תהלים סב, יג), דרצ"ל דקבלת השכר נחשב אצלך כמו מעשהו ממש, כי זה עצמו הוא מצוה. אמנם זהו רק בבני ישראל בנים למקום ויש לאבינו שבשמים תענוג בתתו שכר לעושי רצונו, אבל לא כן באוה"ע. וז"ש הגמ' כאן בישראל דגבייהו הנותן סלע בשביל שיחיה בני הרי"ז צדיק גמור, כאשר כוונתו למלאות רצון בוראו הרוצה להטיב לבנ"י לכן גם באופן של להחיות נחשב עובד ה'. אבל לא באוה"ע דלא שייך בהם בחינה זו, ובזה מתורץ קו' התוס' (ד"ה בשביל) מהא דאל תהיו כעבדים כו', כי שם מיירי במכוון לקבל פרס לצורך עצמו, אבל כשמכוון לקבל פרס למלאות רצון קונו שרוצה להשפיע טוב ולגמול שכר טוב לעושי מצותיו, שפיר דמי. זש"ה ולא תלכו בחקות הגוי כו' ואומר לכם אתם תירשו את אדמתם, ושלא תקשו הא אסור עמלק"פ, לכן אמר אני ה"א אשר הבדלתי אתכם מן העמים, כלומר כתירוץ הגמ' כאן בישראל, שהקב"ה יש לו נח"ר ממה שמטיב לישראל, הרי זה גופיה מצוה, כי שכר מצוה מצוה, וכי האי גוונא שפיר דמי (ועיין יט"ל פר' קדושים ד"ה וזהו).

עד"ז מפרש מאה"כ (רות ב, יב) ישלם ה' פעלך, ועכ"ז ותהי משכורתך שלימה וגו', שלא תהא נגרע מהשכר כלום לעולם, כי שכר מצוה גופיה מצוה, ולכן גם על השכר מגיע ג"כ שכר, ואין לו סוף. והטעם לזה, אמה"כ מעם ה' אלקי ישראל.

והנה אמרו חז"ל (ר"ה דף ט"ז ע"א) דבפסח נידונין על התבואה, ומבואר בספה"ק דעיקר הדין הוא בשביעי של פסח, ועל זה רמזו חז"ל (פסחים דף קי"ח ע"א) אמר רב שיזבי משמיה דראב"ע קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, דכתיב נתן לחם לכל בשר וסמיך ליה לגוזר ים סוף לגזרים, ובבני יששכר (מאמרי ניסן מי"ג אות ב') וז"ל, ושמעתי מפי קדוש מחותני הרב הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב זצוק"ל, דעל כן מלאכת אוכל נפש שהתירה התורה בכל יום טוב, נכתב בתורה אצל שביעי של פסח דאז נקבעין מזונותיו עי"ש.

מעתה יש לומר דהיינו טעמא דכיסתה תורה והעלימה כל כך ענין מצות ספירת העומר, דמאחר ורצון הבורא ב"ה היה להשפיע לבני ישראל שפע ברכה ורב תבואות בימים אלו, ואילו אם היתה מצוות ספירת העומר מפורשת בתורה לא היו יכולים לקבל עליה שכר בהאי עלמא, כי היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, על כן העלימה התורה כל ענייני המצוה, עד שהוכרחו חכמים לדרוש כל ענייני המצוה, וכאשר יקיימו ישראל המצוה על פי הכרעת דברי חכמי התורה ולא יסכיתו וישמעו לקול דברי הצדוקים המסלפים, הרי שעל זה גופא יקבלו שכרם משלם גם בהאי עלמא וישפע להם טללי ברכה וישפע פרנסה.

וזה שאמרה תורה וספרתם לכ"ם, ומצינו שדרשו חז"ל (סוכה דף מ' ע"א) לכם לכל צרכיכם להנאתכם ולטובתכם, וכיון שרצון הבורא ב"ה שיהיה להם לישראל כל צרכיהם בהרחבה ואל יחסר כל טוב מכליהם, על כן ממחרת השבת וסתמה התורה ענייני המצוה, עד שבאו חז"ל ודרשוהו דהכוונה על מחרת הפסח, ובכך כשיקיימו ישראל מצוות חכמים וגדריהם וסייגיהם יקבלו שכרם משלם גם בעולם הזה.

*

- שכר מצוה מצוה שבכך גורם נח"ר להקב"ה - שמשפיע לו כל טוב -

ועד"ז אפ"ל עוד, עפי"ד היט"ל (פר' לך) דפי' דברי רש"י לך לך להנאתך ולטובתך, ויל"ב הרי שנינו (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס.

מקצה ועד קצה, והמדבר היה מלא חול הדק והגס ויערבו בו אותן האבנים טובות ומרגליות ואותן האוצרות לא היו חשובים כ"כ בעיני המלך נגד כל האוצרות הרבים והנכבדים אשר לו לכן הפקירם כדי שיגיע בזה אל תכלית מבוקשו.

ויצו המלך ויעבירו קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר היות המלך יש לו היזק רב כ"כ ולהינצל מאותו ההיזק צריך כמה וכמה רבבות אנשים שילקטו לאחד אחד כל אותן אבנים טובות ומרגליות מתוך החול, על כן כל איש ואשה מכל המקומות ילכו אל אותו המדבר וילקטו מידי יום ויום ולעת ערב יתנו כל אחד ואחד לממונה המלך כל מה שליקט באותו היום, והמלך יפרנסם ויתן לכל איש ואשה בעד כל יום ויום סך כך וכך וכל אשר לא יבא לאותו המדבר אחת דתו ליענש מאד, וכוונת המלך בזה אע"פ שלא היה לו צורך לכל עשייה הזו רק כדי שיסברו האנשים שהם משרתים למלך ועושים הצטרכותו ושוב לא יתביישו מליקח את אשר יתן להם המלך, ומיראה פן יתעצלו איזה אנשים מלילך שמה ונמצא לא יקבלו טובה מהמלך לכן הוכרח ליתן עונש על הדבר כדי שכולם ילכו ואחד מהם לא יעדר.

אחרי הכרוז הזה נתקבצו כל איש ואשה לאותו המדבר והיו ביניהם כת אנשים רעים במזג ושוטים אשר בבואם לשם שכחו ולא השגיחו על מה ולמה באו ולא עשו כלל מצות המלך ולא לקטו כלל רק אכלו ושתו, ולא עוד אלא שכל מה שלקטו אנשים אחרים לקחו הם ועירבום בתוך החול וטנפום וירמסום ברגליהם, אולם אחרים עשו כל אשר צוה המלך, והיה לעת ערב בבואם אצל הממונה נתן לאלו שכרם ולאלו עונשם.

ויש לנו להבין איזה דבר היה נח"ר יותר למלך אם הלקיטה שלקטו או הקיבול שכר, ובודאי שהקיבול שכר הוא לו נח"ר יותר, כי הלקיטה לא היה לצורכו כלל שהרי אם רצה לא היה מערב האוצרות תוך החול, וגם אחרי שנתערבו אם רוצה ללוקטם יש לו רבבות משרתים שיוכלו ללקוט הכל, אלא ששמחת המלך היה בעצם הדבר שעשו ציוויו, וגם שהיה בכך הכנה שיקבלו השכר אשר בזה היה עיקר חפצו, נמצא שבעת הלקיטה עדיין לא נשלם חפצו ורצונו עד עת

וע"ז אי' במד' (רות רבה ה, ד) אמר רבי חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו. רצ"ל, בישראל הקב"ה יש לו נחת מנתינת השכר, א"כ על קבלת שכר מגיע ג"כ שכר, על כן תהיה משכורתך שלימה מעם ה' אלקי ישראל, והבן.

וז"ש הקב"ה לאברהם לך לך להנאתך וטובתך, רצ"ל דגם הנאתך הוא גופא לטובתך, כי בישראל שפיר דמי עמלק"פ מאתו ית', כי יש לו תענוג מזה כמו מגוף המצוה, עי"ש המשך דבריו הנחמדים.

וכבר האריך בענין זה בערבי נחל (פר' שופטים, דרוש א) לפרש הא דשנינו (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו' כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, דלכאו' תיבות 'על מנת' אך למותר הן והול"ל אל תהיו כעבדים המשמין את הרב שלא לקבל פרס, גם לבאר מה שאמרו עוד בפירקא דחסידי (שם פ"ב מ"א) הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות. והקשו המפוי, מאחר שאין נודע שכ"מ כמה הוא, א"כ כל המצות שווין אצלנו, וא"כ איזו היא קלה ואיזו היא חמורה. עוד יל"ד מ"ש מתן שכרן, דתיבת מתן מיותר.

והאריך הרבה בדבריו הנעימים, ותו"ד ע"פ משל ומליצה, שהיה מלך אחד מושל בכיפה וחכם גדול ושלם בכל המעלות, ועל כולם היה לו מדה שהיה טבעו תמיד להיטיב לכל האנשים בכל מיני הטובות, ולא היה אפשר לו להיות בלעדי זה, כי מטבע הטוב להיטיב, ולא היה יכול לסבול שיארע איזה תקלה או עונש אפילו לשונאו, כי לא היה רק טוב, ובהיותו מיטיב תמיד לאנשים ונותן להם מתנות ראה כי עדיין אין טובותיו שלמים בהיות המקבלים מתביישים ממנו כי מאן דאכיל דלאו דידיה בהיל לאסתכולי ביה (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג).

וישת עצות בנפשו לעשות באופן שלא יתן להם בדרך מתנה רק שהם ישרתוהו ויתן להם בדרך תשלומי שכירות, אכן המלך אין צריך לשירותם כי יש לו כמה אלפים משרתים ואינו צריך כלל לשום אדם שישרתהו, וירא המלך מדבר גדול מאד על כמה מאות פרסאות במדינותיו ויצו המלך לעבדיו ויקחו אוצרות רבות של אבנים טובות ומרגליות ויפזרו במדבר ההוא

לעשות נח"ר למלך, עצם קבלת השכר ייחשב לשירות ועבודה למלך, ולכן גם בעד קיבול שכר שהם מקבלים מגיע להם עוד שכר דהא בכך עשו רצון המלך, וכאשר יקבלו שכר והיה בכך תענוג ונח"ר למלך שוב מגיע להם עוד שכר על כך, וכל זה עד לאין תכלית, שכל מה שנותן להם המלך שכרם מגיע להם יותר, נמצא דקיבול שכרם בעד עבודת יום אחד יגיע עד לאין קץ כאמור.

הנמשל, הנה הקב"ה שברא כל העולמות רק שיהיה למי להיטיב כנודע, והוא טהור עינים מראות בדבר רע שיקרה לברואיו (חבקוק א, יג) ומאתו לא תצא הרעות (איכה ג, לח), כי טבע הטוב להיטיב, אכן הנשמה יש לה נהמא דכיסופא כנודע, לזאת רצה השי"ת שידמה לבנ"א שהקב"ה חייב להם שכר עבור שישרתוהו, אע"פ דבאמת אינו צריך לשירות שלהם כי כמה עולמות מלאכים ושרפים ואשר משרתיו כולם עומדים ברום עולם. מה עשה השי"ת, לקח כמה וכמה רבבות ניצוה"ק שיפלו תוך מדבר הקליפות, והניצוצות ההמה הם דברים יקרים וחשובים מאד, ונתן השי"ת לעמו תורה ומצות כדי שבכל יום ויום ילקטו בני ישראל נ"ק מתוך הקליפות, וקצב על זה שכר הרבה, היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.

וישנם בנ"א רעים וחטאים שאינם משגיחים על מה באו לעולם, ולא זו בלבד שאינם מלקטים כלום עוד עושים עבירות ובכך מה שאנשים אחרים לקטו הם מטנפים וזורקים אל תוך הקליפות רח"ל. מאידך ישנם הנשמרים מעבירות ועושים מצות, ובכך מלקטים מדי יום ביום כמצות המלך הגדול ב"ה, ועל כך למחר יקבלו שכרם, ובכך יעשו תענוג ונחת רוח להקב"ה כביכול אשר רצונו להיטיב לבריותיו, מצד אחר בעצם העונש לרשעים נגרם צער להשי"ת ודב"ז עצמו קשה ושנאווי לפניו ית' יותר מעצם העבירה. וזהו מאמר רז"ל ששכר מצוה מצוה, ר"ל השכר של המצוה הוא עיקר המצוה, והעונש של עבירה הוא עיקר העבירה.

וע"ז אמר הנביא (ישעיה א, ה) על מה תוכו עוד תוסיפו סרה. כוונתו, לבל תאמרו בדעתכם שאחר שהקב"ה יעניש לכם הרי הוא כאלו לא חטאתם, דזה אינו, דאדרבה על דבר זה עצמו

קיבול השכר, ממילא קיבול השכר הוא יותר נח"ר למלך מהלקיטה. וכן בהיפך לענין העונש לאותן שרמסו האבנים טובות ומרגליות תוך החול, לא היה בכך עג"נ למלך שהרי אם היה רצונו ילוקטו לאחד אחד, רק עיקר הצער שלו היה על קבלת העונש שקיבל אותו השוטה, כי המלך הוא טהור עינים לא יוכל לסבול כלל בקבלת איזה אדם עונש על ידו.

והנה אותם האנשים שעשו כאשר צוה המלך וילקטו יום יום, נחלקו לג' כתות במהות כוונתם. כת א' ראו כי המלך הרבה מוהר ומתן בעד שכירות של כל יום ויום והוטב בעיניהם מאד, כי בביתם מתפרנסים במלאכה כבדה ושכירות כל יום לא יגיע לשיעור חלק ממאה משכר שנותן המלך לזאת היו עושים ומשתדלים יפה בעבודתם כדי שיקבלו השכר ההוא. הכת הב' הם יותר בעלי בינה ובהבינם גדולת ומעלת אותו המלך אומרים בלבם שלא נכון לעשות רצון מלך זה בשביל קיבול שכר, אלא נכון לעשות רצונו שלא לקבל שכר, ובכל ערב בהשיבם ליד הממונה כל מה שלקטו לא רצו ליקח מאומה. הכת הג' היו עוד יותר בעלי בינה, וחקרו לדעת מה זאת איך הגיעו למדבר זה אותן אבנים טובות ומרגליות ומי עירבן שם, ונתוודע להם שהמלך עצמו עשה זאת, וכאשר זאת ראו כן תמהו על מלך חכם כמוהו מה זאת עשה לערב ולהפסיד בידים ולשכור אח"כ כל כך הרבה פועלים בשכר הרבה לתקן העיוות, וחקרו בדבר ויבינו כוונת המלך כי יען שברצונו לעשות טובות שלימות לכל הבריות לכן פעל ועשה כל זאת, וכאשר נתברר להם זאת אמרו זה לזה אמת כי נכון הדבר לעשות רצון המלך זה בלי קיבול שכר אבל מאחר שעיקר הרצון והנח"ר של המלך הוא בכך שיקבלו שכר א"כ אם לא נקבל שכר אין אנו משלימין עיקר רצון המלך, א"כ אדרבה מוכרחים אנו לקבל כל השכר ההוא כדי שיהיה נחת רוח למלך, וכן עשו וקיבלו השכר תמיד.

נמצא כי כת א' וכת ג' שניהם לקחו שכר פעולתם אלא דכוונתם רחוקים זמ"ז כרחוק מזרח ממערב, כי כת א' רצו לקבל שכר להנאתם, וכת הג' רצו לקבל שכר עבור לקיים רצון המלך, ולכן לכת זו שכל מחשבתם הוא לקבל שכר כדי

הוא מה שנותנין לו תמורת קבלת השכר, שזה עצמו מצוה רבה וכנ"ל, אשר דבר זה אין לו הפסק כי השכר מתרבה בכל רגע כפלי כפלים, כי מה שמקבל שכר יותר מגיע לו עוד יותר, ממילא שוב אין חילוק כלל בין המצוות, כי אפי' סך מצער אם מתרבה ומתגדל בכל רגע בכפלים לאין מספר וקצבה יעלה ג"כ שיעורו עד אין שיעור ומספר, ולכן לא ניכר כלל החילוק אם ההתחלה בשכר רב או פחות, לכך כל המצות מצד זה שקולים, וזהו מאמר התנא הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה משום שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, רצ"ל שאין אתה יכול כלל לידע השיעור ממה שנותנין בעד השכר, וזהו לשון מתן שכרן, היינו מה שנותנין בעד עצם קבלת השכר, וזה נקרא מתן מלשון אוצר של מתנת חנם שנתבאר לעיל, והבן, עכתו"ד וראה עוד שם שמאריך כדרכו בדברים מתוקים.

מעתיב יבואר דזהו שרמז הכתוב וספרתם לכם, והיינו כנ"ל ד'לכם' מורה להנאתכם וטובתכם, והיינו על דרך האמור שניתן להם המצוה לקיימה על פי דברי חכמים כדי שיקבלו ע"ז שכר גם בהאי עלמא וכנ"ל, וקשה דהרי הו"ל עמלק"פ, אלא דכאשר מכוונים לקבל השכר כדי לעשות רצונו ית"ש דהיינו שיהא שמחה ונחת רוח להשי"ת בעצם הדבר שישפיע לכם מטוב אוצרותיו, בכה"ג עצם קבלת השכר הרי הוא מצוה רבה ללא קץ ותכלית וכנ"ל, ע"ז אמר **שבע שבתות 'תמימות' תהיינה**, רומז עה"פ (דברים יח, יג) **תמים תהיה עם ה' אלוקיך**, והיינו שגם מה שמתכוון לשכר יהא כדי לעשות רצונו ית"ש כנ"ל.

וזה שמפרש רבי חייא אימתי הן תמימות בזמן **שישראל עושין רצונו של מקום**, רצ"ל דהשלימות והתמימות, הוא כשהאדם מתכוון לקבל שכר כדי לעשות רצונו ית"ש, כי יודע אשר בכך גופא מקיים רצון הבורא ית"ש השמח להשפיע לבניו יחידיו, ובכך עצם קבלת השכר הוא מצוה וכאמור, והבן.

***

- **השכר על 'זהדרת פני זקן' הוא 'זיראת מאלוקיך' -**
ואפשר לפרש עוד עפימ"ש מהרצ"א בספרו מגיד תעלומה (עמ"ס ברכות דף כ"ח ע"א) וכ"ה בבני יששכר (מאמרי סיון, מאמר ה, אות יד; וראה אגרא

שתוכו עוד העבירה יותר גדולה, כי העונש הוא עיקר העבירה, והבן. ולכן מצד מדה"ד ראוי היה שגם עונש הרשע יהיה בלי סוף, שהרי עצם העונש הוא יותר עבירה מהעבירה עצמה, א"כ על העונש מגיע עוד עונש וכן עד בלתי תכלית. אכן מחסדי השי"ת שאינו עושה כן, ודוקא עם הצדיק מתנהג בכה שהשכר אין לו הפסק, אבל עם הרשע אינו מתנהג כך, דאל"כ לא היה שום רשע בעולם שיהיה לו תקומה, לכן זה מחסדיו שלרשע אינו נותן רק עונש הקצוב על העבירה. וזהו פיה"כ (ישעיה ג, י-יא) אמרו צדיק כי טוב, ר"ל שלהצדיק טוב מאד, ומהו הטובה כי פרי מעלליהם יאכלו, ירצה כי פרי מעלליהם היינו השכר שהוא פרי המעשים של הצדיק, ואמר כי בעד פרי המעללים עצמם אוכל, רצ"ל שיש לו שכר בעד השכר. אבל אוי לרשע רע, אינו רק כי גמול ידיו יעשה לו, ר"ל שאין לו רק עונש הקצוב על העבירה.

נמצא דלפי זה אין לומר שאסור לעבוד להקב"ה בשביל קיבול שכר, שהרי אדרבא הכת הג' שהם בעלי הבינה ביותר עובדים דוקא בשביל קיבול פרס, והיינו כדי שיהיה קיבול השכר ההוא נח"ר לפני השי"ת, ובזה עצמו כוונתם לעשות תענוג ונח"ר למלך מלכי המלכים ב"ה.

והן הן דברי המשנה, שלא אמר אל תהיו כעבדים וכו' עמלק"פ, דאדרבה ראוי לעבוד להקב"ה לקבל שכר, רק שאין ראוי לעבוד בשביל קיבול שכר להנאת עצמו אשר בהמנע השכר ימנע מהעבודה, לז"א התנא אל תהיו כו' על מנת לקבל פרס, על מנת דייקא, רצ"ל באמת תעבדו בשביל קיבול שכר רק שהקיבול שכר לא יהיה בדרך על מנת. אלא היו כעבדים כו' שלא על מנת כו', רצ"ל שהכוונת קיבול שכר לא יהיה דרך על מנת, דהיינו שבהמנע השכר תמנע העבודה, אלא שאע"פ שתהיו חפצים בקיבול שכר כדי לעשות רצונו ית"ש ולכן אין העבודה תלוי בתנאי קבלת שכר.

והנה אילו היה שכר המצוה רק כפי פעולת המצוה, היה סברא שיחקור האדם בין המצות איזה מצות שכרן מרובה מאחרות, ויבחר לעשות תמיד אותן המצות, אבל להאמור כי עיקר השכר

יכול לישב וללמוד כראוי, היינו לפי שחסר אצלו ענין יראת שמים, ועל כן אין עבודתו חשובה בעיני השי"ת למאומה, ועל כן בא למצב כזה שאינו יכול ללמוד. על כן תר למצוא איזה מצוה שבשכרה יזכה ליראת שמים, לפיכך פנה לבית המדרש והתאמץ להדר פני זקנים לכבד לומדי התורה, שזהו כאמור סגולה לקבלת שפע של יראת שמים, עכתוד"ק יעו"ש.

ומכבר אמרתי לפרש עד"ז דברי חז"ל (פסחים דף כ"ב ע"ב) שדרשו בפסוק (דברים ו, יג) את ה' אלוקיך תירא, לרבות תלמידי חכמים, היינו שעל ידי כבוד תלמידי חכמים יזכה האדם לקיים כראוי 'את ה' אלוקיך תירא', והבן.

- שכר המצוה מגין מן העבירה -

והנה נודע מש"כ בעצי חיים (פר' מטות, ח"ב) לבאר מה שדרשו חז"ל (מו"ק דף ה' ע"א, וכן ביבמות דף כ"א ע"א) ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרתי, ויש להבין מה הועילו חכמים בתקנתם, הרי חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה (ילקו"ש שיר השירים א, רמז תתקפא), א"כ אם יעברו על דברי חכמים יהא חמור יותר משיעברו על ד"ת. ומה גם שכל מילי דרבנן אסמכיה על לאו דלא תסור (כמ"ד בברכות דף י"ט ע"ב עי"ש, וכן אי' בשבת דף כ"ג ע"א והיכן צונו רב אויא אמר לא תסור עי"ש), וא"כ היאך הו"ל גזירת חכמים משמרת למשמרת הא תקנת חכמים גופיה נמי הו"ל דבר תורה.

וי"ל עפימ"ד בגמ' קידושין (דף ל"ט ע"ב) בהא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ומייתי עלה ממעשה באחד שא"ל אביו עלה לבירה והבא לי גוזל ומת וכו' ופריך ודילמא מהרהר בעבירה הוי ומשני אי ס"ד שכר מצוה בהאי עלמא איכא אמאי לא אגין עליה כי היכא דלא ליתי לידי עבירה עי"ש, מבואר מזה דאי שכ"מ בה"ע איכא כי אז היה מגין על האדם שלא יבוא לידי עבירה, והנה אי' במהרש"א (סוטה דף י"ד ע"א) דמצוה שאינו מחויב בה שכרו בעוה"ז, נמצא לפי"ז דקיום מצוה שאינו מחויב בה מגין דלא ליתי לידי עבירה, דכיון דהשכר הוא גם בעוה"ז מגין מפני העבירה.

מעתה מבואר דכיון דעל מה שהוסיפו חכמים תקנתם ע"ז מקבלים שכר מצוה בעולם הזה א"כ שפיר הו"ל משמרת לדבר תורה, והיינו כי מצות

דפרקא, אות שמה-שמו) ע"ד הגמ' בברכות (שם) רבי זירא חלש אזיל ויתיה אפיתחא דבי מדרשא, אמר אזלי רבנן ואיקום מקמייהו ואקבל אגרא עי"ש, והוא פלא גדול על איש גדול וקדוש כרבי זירא שמשופר עליו בגמ' (ברכות דף מ"ו ע"א; בבא מציעא דף פ"ח ע"א) שלא שלטה בו האש וכו', ובודאי היתה כל עבודתו קודש קדשים לה', והנה בעת אשר חלש וקשה עליו הלימוד ומחפש אחר איזה מצוה, מבקש לקיים דווקא כדי לקבל תמורה על כך, היאך יעלה על הדעת כדבר הזה הרי כבר אמרו חז"ל (אבות א, ג) אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס.

וביאר ע"ד נפלא, דהנה בהמשך המשנה שם איתא 'ויהי מורא שמים עליכם', ולכאו' מה שייכות בין הני תרי מאמרים ד'אל תהיו כעבדים' וכו' להא דסיים 'ויהי מורא שמים עליכם'.

אלא דאי' בספה"ק (ראה חרדים מ"ע פו, והוא מזוה"ק פר' קדושים דף קל"ב ע"א, וע"ע דבש לפי להחיד"א, מער' ק) בהא דאמה"כ (ויקרא יט, לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלוקיך אני ה', דבשכר שאדם מקיים והדרת פני זקן, והכונה על זקן שקנה חכמה (קידושין דף ל"ב ע"ב), שמכבד לת"ח ומהדר פניהם לקום לכבודם וכו' בשכר זה זוכה ל'ויראת מאלוקיך', היינו שנשפע עליו יראת שמים טהורה וזוכה לעבוד את השי"ת כראוי.

מעתה י"ל דהגם דצריך לשמור ולעשות המצוות מפאת ציווי השי"ת ולא בשביל קבלת שכר, מ"מ כל זה בנוגע לשכר גשמי, אבל בוודאי דראוי ונכון לאדם לעשות כל אשר בידו כדי לזכות ליראת שמים, שכן כבר אחז"ל (אבות ב, ד) אל תאמן בעצמך עד יום מותך, לפיכך כל אשר לו יתן האדם בעד נפשו לזכות ליראת ה' טהורה, ונכון הוא הדבר גם כשעושה מצוה בשביל דבר זה.

לזה כאשר פקדה החולשה את רבי זירא וחש כי הורע מצבו, תיכף ומיד התבונן בדבר זה ועשה חשבון נפשו כי בוודאי לא לחנם באה עליו צרה זאת, וכדרכם של הצדיקים שבכל צער ומקרה שבא עליהם בעולם הזה, תיכף תלו הדבר באיזה פגם שפגמו וקלקלו לפי ערך מדרגתם, ואף רבי זירא גמר בדעתו כי אם גופו מיוסר כל כך ואינו

כדי לטהרנו מקליפותינו ומטומאותינו, כי מאחר והוי כל ענייני המצוה כתקנת חכמים, הרי שעל כן מקבל האדם שכרו גם בהאי עלמא להגן בעדו מן החטא ובכך יטהר האדם ויתעלה מעומק הקליפה והזוהמא להתקרב ביותר לה' אלוקיו.

עתה נהדר אנפין לבאר מקראי קודש דריש פרשתן ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם, כפל לשונו לומר ב"פ לשון אמירה, לרמז על ב' חלקי התורה, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וללמד כי על ידי חלק התורה שבעל פה יתעלה להיות בבחי' **לנפש לא יטמא בעמיו**, שלא יטמא נפשו בחטא ועון, כי שכר קיום דברי חכמים יעזרהו להתעלות מעומק הזוהמא להתקרב אל השי"ת. וזה שביארו חז"ל במדרש ואמרו העליונים שאין יצר הרע מצוי בהם אמירה אחת דיה להם באמירה אחת, אבל התחתונים שיש בהם יצר הרע הלוואי לשתי אמירות יעמדו, כי דייקא על תוספת חלק התורה שבעל פה ותקנת חז"ל יוכלו להנצל מן יצר הרע כי שכר המצוה תגן בעדם מן החטא וכאמור.

*

הנה נכנסים אנו כבר לשבוע הרביעי של ימי הספירה, וכאשר אנו מתבוננים האיך העברנו הימים והשבועות, הרי שבושה תכסה פנינו, אכן הקריאה מעורר הזמן, ובפרשה זו שקראנו 'שבע שבתות תמימות תהיינה', יכולים לעורר שיהיו בידינו בחי' שבע השבתות בתמימות, ונוכל להתכונן כראוי לקראת קבלת התורה, ולקבל עלינו עול מלכות שמים שלימה בתמימות, ויעזור השי"ת ונזכה לגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

הרה"ח ר' אליהו מנחם ע"ה. ושוחחו אודות אביו שהיה מכניס אורחים גדול כאשר הוא ראה זאת אצל אביו ע"ה. וכן על היותו בעל תפילה שרבים נתעוררו לתשובה על ידו. מרן שליט"א ניחמו בדברי תנחומים, ואח"כ חזר למעון הקודש בקיסריה.

מוצש"ק פר' אמור ו' אייר: אחר תפילת ערבית יצא מרן שליט"א לקידוש לבנה. ובסיום איחל לכל הנוכחים בברכת א גוט וואך און א גוט חודש.

יום ראשון פר' בהר ז' אייר: לפני תפילת שחרית הניח

דרבנן דהוי בגדר מצוה שאינה חיובית שעל זה איכא שכר מצוה גם בהאי עלמא, ממילא מועיל להגין על האדם שלא יבוא לידי איסור תורה, עכתוד"ק יעו"ש מה שביאר עוד בזה, ודפח"ח.

עפי"ז יבואר היטב רמז הפסוק וספרתם לכם ממחרת השבת וגו', דהכתוב עצמו מפרש מפני מה נאמרה מצוה זו באופן שלא יוכלה לפרשה ולבארה אלא על פי דרשת חכמים, על זה מפרש הכתוב **שבע שבתות תמימות תהיינה**, רצ"ל כדי שיהיו הימים תמימים ושלמים, והיינו דכיון דעל קיום מילי דרבנן מקבלים שכר גם בהאי עלמא, א"כ השכר המצוה מגין ומציל מן החטא, ובכך עצם קיום מצוות ספיה"ע יגן ויושיע שיוכלו להתנהג כראוי ללכת בדרך הרצוי בקבלת עומ"ש ויהיו כל אותם הימים תמימות ושלימות בעבודת הקודש.

זה שמפרש רבי חייא, דכוונת הכתוב באומרו אימתי הן תמימות בזמן שעושיין רצונו של מקום, דרצ"ל שעל כן מצוה זו הוא מכוסה ונעלמה ולא מפורשה בתורה, ורק חכמים הם שפירשוהו וביארו חוק דתה, כי על ידי כך השכר מעורר על האדם אור קדושת המצוה הזאת לקדשו ולטהרו שלא יחטא ויקלקל בימים אלו, ויהיו ימים תמימים שרק יעשו בהם רצונו של מקום, והבן.

והן הן אמרינו 'אתה צויתנו על ידי משה עבדך לספור ספירת העומר כדי לטהרנו מקלפותינו ומטומאותינו כמו שכתבת בתורתך וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה' וגו', דהכוונה דזה גופא שנאמר בתורה רק 'וספרתם לכם ממחרת השבת', ונחתם ולא נתפרש היטב דיני מצות הספירה, זה גופא הוא

יום חמישי פר' אמור ד' אייר: לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה יהודה נ"י בן הר"ר גרשון ויזל מפעיה"ק (בהג"ר חיים אברהם מב"ב, וח"ר גבריאל שנק מפעיה"ק), ולהבחור הבר מצוה שמואל בן הרב יוסף פולק מפעיה"ק (ב"ר משה יהודה מפעיה"ק, וחהג"ר יעקב גליק מפעיה"ק).

בערב אחר תפילת ערבית נכנס מרן שליט"א לקרית מלך רב והגיע מרן שליט"א לניחום אבלים אצל העסקן הרה"ח ר' יהודה שפירא הי"ו מנהל מרכז התורה והחסד פעיה"ק, היושב שבעה על פטירת אביו

בכל יום עשה בבוקר סדר היום מה שהוא צריך לעשות במשך היום, ואחר כך בלילה עשה חשבון הנפש ובדק אם עשה מה שהיה צריך לעשות. והכל היה מעלה על הכתב, ונשארו ממנו מחברות של בערך ארבעים שנה. בחודשים האחרונים כבר לא היה בכוחו לכתוב, והצטער על זה.

בכל מקום שהיה ברחבי תבל לרגל מסחרו, או מחמת חוליו, לא הלך לישון עד שהיה מכין נעגל וואסער. בכל מקום הקפיד על קר"ש שעל המיטה שנמשך כרבע שעה... ועוד ראו אצלו הרבה גינונים מופלגים של יראת שמים ותמימות.

הוא "חי" עם דברי התניא (אגרת הקודש פרק י) דאף שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, מכל מקום בשביל תיקון יכול לתת כמה שירצה, כל אשר לו יתן בעד נפשו...

אחיו מוה"ר דוד: אבינו ז"ל היה ככה, עם יראת שמים ותמימות. מקורו היה מפרעשבורג, ולמד בגאלאנטא אצל הגה"ק מהרי"צ דושינסקיא זצ"ל.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: משם בא ה"תמימות"...

אחיו הר"ד: "אויבערלענדע איד"...

מֶרֶן שְׁלִיט"א: השגות כאלו בדור הזה בנתינת צדקה, הם מן המופלאות...

אחיו הר"ד: הרבה פעמים היו אומרים שלא יעשה כך ולא יפזר כל כך הרבה, אבל הוא לא שמע...

מֶרֶן שְׁלִיט"א: 'אני גנזתי למעלה'... שם יש לו חשבון גדול, שם לא שוכחים כלום... שום 'שמייכל' ושום חיזוק ומילות עידוד שנתן לאחרים לא הולך לאיבוד.

אחיו הר"ד: היה נותן 'בחכמה', משכיל אל דל, מתוך הרגשה טובה.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: המפייסו בדברים...

מוכרח שהתקיים אצלו 'מצוה גוררת מצוה', והיו לו זכויות הרבה עוד קודם שזכה לבוא למדרגות כאלו של צדקה.

הגאולה תהיה בזכות מצות צדקה. אני מדבר בצדקה רב להושיע. ובוודאי זכה לקרב את הגאולה.

בני המשפחה: היה עושה בכל שנה 'דינר' יחד עם מכריו אילי הון, לגייס מהם כסף עבור צרכי צדקה. הוא הקפיד לעשות זאת בכל שנה, וזה היה חשוב מאד בעיניו.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: זהו חלק ממצות הצדקה, לזכות אחרים. להיפוך מבחינת הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים...

בני המשפחה: גדול המעשה יותר מן העושה.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: הרופאים ספרו לי על גודל האמונה שהיתה בו עד הרגע האחרון ממש.

האח הר"ד: מילותיו האחרונות היו: אין שום שאלות... **מֶרֶן שְׁלִיט"א:** זה ודאי שממש הוא לא רוצה לחזור לכאן... הרי יש לו שם אוצרות מוכנים... אנו מאמינים בזה באמונה שלימה...

וקם מֶרֶן ואמר המקום ינחם וכו'

יום שני פר' בהר ח' אייר: אחר תפילת שחרית קרא

מֶרֶן שְׁלִיט"א תפילין להבחור הבר מצוה בנש"ק מרדכי יוסף נ"י בן הרב בנש"ק אליעזר גולדמן שליט"א מירושלים (נכד כ"ק האדמו"ר היקרא דמלכא מזוועהיל זצוק"ל), ולהבחור הבר מצוה יקותיאל יהודה נ"י בן הר"ר אברהם משה קלוגר מאלעד (ב"ר יצחק צבי מב"ב).

לפנה"צ הגיע מֶרֶן שְׁלִיט"א לעיר בני ברק לניחום אבלים בבית הנגיד הנכבד מגדולי תומכי התורה ולומדיה, משכיל אל דל, דמות מופת של נתינה בלב רחום, כשעשה כל מעשיו בהצנע לכת, ידיד קרוב לבית צאנז ולמפעלות הקודש של כ"ק מֶרֶן שְׁלִיט"א, ה"ה הרב יעקב שלום פישר ז"ל, אשר נלב"ע אחר שנות יסורים קשים שקיבלם באהבה.

וישבו שם בניו, הרה"ח ר' שמשון הי"ו, הרה"ח ר' שלמה הי"ו, הרה"ח ר' שמואל חיים הי"ו, הרה"ח ר' יצחק הי"ו, והרה"ח ר' ישראל מאיר הי"ו, וכן אחיו מוה"ר דוד הי"ו מירושלים, מֶרֶן שְׁלִיט"א ניחמם בדברי תנחומים, ונביא כאן מתוכן השיחה:

בני המשפחה: הביקור האחרון אצלו היה של מֶרֶן שְׁלִיט"א, וזה היה חיזוק גדול עבורו ולבני המשפחה. לפני פסח כשיצא מבית החולים, הדבר הראשון שרצה לעשות היה ליכנס להודות למֶרֶן שְׁלִיט"א... זה היה לנו שיעור גדול במדת הכרת הטוב, שהרי הוא היה אז חלש מאד ומסובל ביסורים.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: 'איש תם וישר וירא אלקים' כפשוטו. כל מעשיו היו מתוך יראת שמים וערליכקייט. גם הצדקות שנתן, הכל בתמימות ובישרות, בלי חשבונות.

כשאדם כזה נסתלק בקוצר שנים, זהו 'נסיון' לעולם... הנסתרות לה' אלקינו ואין אתנו יודע עד מה. זהו חלק מההסתר פנים, ורק לעתיד לבוא 'ימלא שחוק פיננו'.

בוודאי נתקיים בו 'כבוד ה' יאספך', אחר שקיים 'והלך לפניך צדקך'. לפניך היינו הצדקה שנותנים עוד בחיים, שזהו העיקר, ואף שבוודאי גם הצדקות שנותנים לזכות נשמתו לאחר מותו הם חשובים מאד, העיקר הוא מה שהאדם בעצמו נותן בימי חייו.

הוא זכה לחזק כל כך הרבה לבבות נשברות, יתומים ואלמנות.

בני המשפחה: אנו גם צריכים להכיר טובה על המסירות הגדולה במרכז רפואי צאנז בכל התקופה.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: ליהודי כזה, כלל ישראל חייב...

בני המשפחה: בשנים הקודמות היה מלווה מאחרים כדי שיוכל ליתן צדקה והחזקת תורה...

וספרו כמה עובדות נפלאות על נתינת צדקה במושגים גבוהים.

כשהיה באמריקה בבית חולים, היו שם כמה וכמה מאושפזים יהודים, וכל המקום שם לא היה מתאים ליהודים חרדים מחמת כמה סיבות, והוא לא נח ולא שקט עד שהקימו עוד קליניקה שיהיה מותאם יותר.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: והכל היה לשם שמים.

בני המשפחה: גם כשהוא בעצמו סבל יסורים, היתה מחשבתו נתונה איך אפשר להקל על אחרים.

לכהן כרבה של העיר, לקבל ברכת הקודש לרגל התמנותו
זו. מרן שליט"א האציל עליו מברכות קדשו לקדש
ולהאהיב שם שמים, ויראה ברכה בכל אשר יפנה ויעשה.

יום רביעי פר' בהר ט' אייר: לפני תפילת שחרית הניח
מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה ידידיה נ"י בן
הר"ר אברהם צבי לוק מפעיה"ק (ב"ר בן ציון גבריאל
מפעיה"ק, וח"ר מרדכי שלמה קירשנבוים מפעיה"ק).

מרן שליט"א להר"ר יעקב רייניץ הי"ו מזכיר קהלה
קדושה קרית צאנז, והתעניין בפרורוט אודות מצב
הבנייה במקוה טהרה דקרייתנו הק', ועל השתתפותם
של קהל אנ"ש במגבית המיוחדת לתוספת הטהרה.

יום שלישי פר' בהר ח' אייר: בשעות הצהריים הגיע לביקור
בקו"פ במעון הקודש בקיסריה הרה"ג רבי אליעזר
שמואלביץ שליט"א מחשובי רבני חב"ד, שנבחר זה עתה

תוכן השיחה של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א עם כ"ק האדמו"ר מערלוי שליט"א

בעת ביקורו בקו"פ ביום שני פרשת קדושים, אור ליומא דהילולא רבא כ"ה ניסן העעל"ט

מוכנים בכל רגע לגאולה... כי עת לחננה כי בא מועד,
כל הסימנים כבר התקיימו בשלימות...
מרן אדמו"ר זי"ע היה אומר בשם צדיקים,
שבעקבתא דמשיחא יהיה בלכול גדול בעולם, בוקה
ומבולקה, עד שאפילו אומות העולם ישמחו בביאת
המשיח, שיהא מי שיעשה סדר בעולם. וגם זאת
רואים בזמננו...

האדמו"ר מערלוי: יש איזה מימרא ממרן הדברי חיים
לגבי הרוסים...

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע סיפר ששמע זאת
מאביו זקה"ק מרודניק זי"ע, שמרן הדברי חיים זי"ע
היה רגיל לשתות בפורים ואחר הסעודה היו רגילים
ללכת כל הקהל ללוותו בשירות וריקודים, ואז כשהלך
ברחוב היה אומר הרבה דברי עתידות ונביאות מה
שיהיה, ופעם נענה ואמר, דבר זה מצוה הוא לאמרה
בשמי, אם משיח יבוא בזמן הקרוב יהיה לאותו רשע
(היינו הרוסים) סוף כמו לשאר כל האומות, אבל אם
חלילה וחלילה עוד יתארך זמן רב, אזי לפני ביאת
המשיח יתנפלו כל האומות עליו ויקרעו אותו כמו
שקורעים דג מלוח.

כן שמעתי פעם ממרן אדמו"ר זי"ע שאמר בשם
הבעש"ט הק' זי"ע שכשיראו סוס רוסי בקונסטינופול,
ידעו שמשיח עומד לבוא.

זה ודאי שרוסיה היא חלק ממלכות אדום, ומרן

מרן שליט"א: באים מדרך מצוה, מביקור חולים (שהיה
לביקור חולים אצל הנה"ח ר' יעקב שלום פישר ז"ל, במרכז
רפואי צאנז)...

האדמו"ר מערלוי: צריכים להשפיע עליו 'שפע חיים'...
מרן שליט"א: המקום גורם...

האדמו"ר מערלוי: התעניין בשלום מרן שליט"א וכו':
רבים צריכים לו...

שמעתי לפני כמה שנים מאחד המקורבים אצל מרן
זי"ע, שזוכר ער"ח אייר שהיה נרעש מאד שאוחזים
כבר בסוף חודש ניסן ומשיח עדיין לא בא...

מרן שליט"א: הרי בניסן עתידין להיגאל...

האדמו"ר מערלוי: ושמעתי שאמר למי שחזר
לארה"ב בחודש ניסן או תשרי, הרי משיח כבר בא
ואתה נוסע לאמריקה...

האדמו"ר מערלוי: יש תשובה בחתם סופר (אורח חיים,
סימן קג), לאחד ששאלו אם יכול להתענות בימי ניסן
לתיקון מעשיו, כשיטת המחבר (או"ח סי' תכט) שתענית
ציבור מותר. ואחר שמאריך בענין הוא כותב "אבל
זכינו לדבר ה' אמת" ומביא מבעל מעשה רוקח (ריש
פסחים) שאין להתענות בימי ניסן גם לאחר החג, כדי
להראות שאנו שמחים על כך שבימים אלו נתחנך בית
המקדש ושאונו מצפים לבניינו, ואילו מי שמתענה
נראה שאינו שמח ואינו מצפה.

מרן שליט"א: כעת בזמננו לכו"ע צריכים להיות

² ראה בשיעור חורש"י פרשת וארא תשל"ה: ששמעתי מפה
קדשו של כ"ק אדמו"ר זי"ע, שביום הפורים אחר משתה היין
אצל זקה"ק מצאנו זי"ע היו רגילים אנשי קהלה למאות
ולאלפים ללוותו בשירות וריקודים, כשהם מוליכים לפניו
עגולה גדולה של נרות שהיתה עשויה שורות שורות כמגדל, על
השורה התחתונה העמידו כמאה נרות בעיגול, ומעליה עיגול
שני צר מעט מן העיגול התחתון ועליו עמדו פחות נרות, וכן
בכל עיגול הפחיתו את מספר הנרות, עד שעל העיגול העליון
עמד רק נר אחד. ובאותה השעה כשהיה זקה"ק מהלך ברחוב
העיר אחר השתיה כדת היה אומר הרבה דברי נבואה ועתידות.
וסיפר אדמו"ר, שפעם אחת נענה זקה"ק ואמר: דבר זה מצוה
לאומרה בשמי (וכיון שזקה"ק אמר שהיא מצוה, הנני מקיים
את דבריו ואומר את הדברים בשמו), אם יבוא משיח צדקנו בזמן
קרוב יהיה לאותו רשע (כוונתו למדינת רוסיא המרשעת) סוף
כמו לשאר כל האומות, אבל אם חלילה וחלילה עוד יתארך זמן

³ ראה שם בתוה"ד: והנה מ"ש הטור להקל אחר החג, ואפילו
למנהגנו שמחמירים עד ר"ח אייר מ"מ רצה הב"ח להקל
בתענית יארצייט והמג"א (סק"ה) כתב שהמיקל בתי"צ לא
הפסיד והח"י (סק"ח) כתב שנ"ל עיקר שלא להתענות יע"ש,
וכל זה גרם על שלא ידעו טעם מסכת סופרים שהחמיר אפילו
אחר החג רק שהמציאו ב' טעם מנפשי' הואיל ויצא רוב החדש
בקדושה וא"כ ס"ל להגאונים שלא להחמיר בימים הטפולים
כמו בעיקר הימים, אבל זכינו לדבר ה' אמת בפי הגאון מו"ה
אלעזר בראד בספרו מעשה רוקח ריש פסחים והעתיקו ג"כ
בספר ככר לאדן (בפכ"א) ממס' סופרים, והנה אמת ונכון הדבר
כי מעיקר הדין אוסר מסכת סופרים להתענות אחר החג מפני
בהמ"ק שהתחנך בהם ויש לנו לעשות סימן שאנו מאמינים
ומצפים מתי אנחנו ושמחים אנו לקראת ביאת הזמן ההוא,
והמקיל בו חוששים עליו כאינו מצפה או אינו שמח, ע"כ מנהגנו
ע"ד האמת בזה בלי ספק, ואם אינם נביאים בני נביאים הם וכו'.

של החסידים, וכאב לו מאד לשמוע דברים אלו ובשובו לביתו השיג כמה קונטרסים של כתבי יד מדברי קדשו של רבו הרה"ק מהר"ש מבעלזא ושלחם אל החתם סופר, שיראה בטיב דברי תורתם של גדולי החסידות. כאשר קיבל החתם סופר כתבים אלו והתחיל לקרוא בהם, התלהב ביותר והתהלך בתוך חדרו אנה ואנה מתוך התפעלות במשך זמן ארוך, אולם לאחר שגמר ללמוד בכתבים והתעמק במחשבתו, אמר: שוסטער בלייבט שוסטער, איך בלייב ביי מיין לייסט [אני נשאר בתפקיד שלי], אני באתי לעולם כדי לכתוב תשובות לישראל...

רואים בספרי החתם סופר שיש בהם הרבה מאד 'חסידישע רעיונות' לאין שיעור. הרה"ג רבי יחיאל בויס שליט"א כתב כמה מאמרים עם השוואות בין הקדושת לוי להחתם סופר.

מִן אַאדמו"ר זי"ע סיפר שאמר פעם להגה"ק מנאסויד זצ"ל, שהחתם סופר הוא בין תלמידי הבעש"ט, וענה לו שהוא שמע זאת מהרה"ק משינאווא בעצמו שאמר כן. מִן אַאדמו"ר זי"ע אמר זאת פעם להרה"ח ר' אברהם סופר ז"ל, ולא מצא כ"כ חן בעיניו שעושים את זקנו החתם סופר לחסיד...

זה ברור שידע מחסידות, שהרי למד אצל בעל ההפלאה זי"ע, וכן אצל הרה"ק רבי זלמן חסיד זי"ע.

הרה"ח ר' אברהם יוסף שפירא ז"ל סיפר לי ששמע מהגאון הרב מטשעבין זצ"ל, שהוא הכיר יהודי אשר בדידיה הוי עובדא, שבצעירותו התגורר בקראקא והיה בין אלו שהתנגדו למינויו של הגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל לרב העיר, ואותו יהודי החליט לנסוע אל מִן הדברי חיים כדי לנסות להטות דעתו כנגד רבי שמעון. הוא החל להרצות דבריו ולהסביר למה אינו מתאים לכהן כרב העיר וכו', אולם מִן הדברי חיים עצר אותו וגער בו: פאר חתם סופר'ס א קינד דארף מען צייטערן... ומאז החל אותו יהודי לרעוד עד סוף ימיו...

ידוע שהיה נידון גדול בענין קבלתו לרב שם, כי רוב העיר היו חסידים...

האדמו"ר מערלוי: ומִן הדברי חיים נלחם למענו וגם כתב אליו מכתב נלהב לחזקו.

מִן שליט"א: מִן הדברי חיים כתב (שו"ת דברי חיים ח"ב

אאדמו"ר זי"ע אמר פעם שלא לחינם צבע הדגל שלהם הוא אדום.

היה מעשה שהרה"ק רבי ישעיה'לע מטשחויב זי"ע בהיותו ילד שאל את אביו מִן הדברי חיים זי"ע באם עוד יזכה לראות פני משיח. ונתהרהר מִן הדברי חיים זי"ע לכמה רגעים, ואמר: באם תזכה אתה לדורו של משיח? אם תהיה גאר גאר גאר אן אלטע איד אזי תזכה לראותו... ואין אנו יודעים מהו השיעור של גאר'...

*

האדמו"ר מערלוי: הייתי נוכח ב'הספד' בישיבת חיי עולם שנשא מִן זי"ע אחר פטירת הגאון גאב"ד טשעבין זצ"ל... הרבי שליט"א היה שם?

מִן שליט"א: לא, אצל מִן אאדמו"ר זי"ע לא היה שייך שבחור יסע... לא עלה על הדעת...

האדמו"ר מערלוי: ואמר אז מִן זי"ע בשם זקנו הרה"ק מגארליץ זי"ע, שאמר אחר הסתלקות אביו מִן הדברי חיים זי"ע, שהיה מוכן שיחתכו לו את עשר אצבעותיו על מנת שאביו יחיה בעולם עוד עשר דקות...

מִן שליט"א: זהו מבהיל על הרעיון... כשיש השגה ויודעים על גודל המעלה בזה שהצדיק יחיה בעולם עוד כמה דקות... הרה"ק מגארליץ היה 'איש אמת'...

*

האדמו"ר מערלוי: החתם סופר זי"ע אמר פעם אודות מִן הדברי חיים זי"ע 'דער פולאק שטיירט גוט'...

מִן שליט"א: היה זה כאשר מִן הדברי חיים התכתב עם החתם סופר, ופעם אחז החתם סופר באמצע מסירת שיעור, והיה אצלו חק בל יעבור שלא יפסיקו אותו באמצע השיעור, ומסיבה מסוימת מסרו לו המכתב של מִן הדברי חיים, ופתחו באמצע השיעור וקרא בו לתמהון כל הנוכחים, וכשסיים הפטיר: דער פולאק שטיירט גוט [הפולני לוחם טוב]...

האדמו"ר מערלוי: מִן זי"ע סיפר על כך ששלחו לו להחתם סופר תורות מהרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, ונתערבבו בין הכתבים שלו ונדפסו.

מִן שליט"א: שפעם היה אצל החתם סופר אחד מחסידיו של הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע, ובעת שהותו בצלו ראה את גודל קדושתו של החתם סופר עד מאד, אבל פעם שמע שאינו מחשיב ביותר ד"ת

מאבותיו ומרבותיו בשם הבעש"ט הק', שכאשר הרוסישע פערדן יהיו עם הדרדעלערן, אפשר ללבוש כבר בגדי שבת והדרדרים הם הטורקים.

והודיף הגר"ח"מ שטייגר (שליט"א) מהמובא בתרגום יונתן עה"פ (במדבר כד, כד) וצים מיד כתים וענו אשור וענו עבר וגם הוא עדי אובד, וז"ל: וציצין יצטרחן במני זיינא ויפקון באכלוסין סגיאין מן למברניא ומארע אטליא ויצטרפון בלגיונין דיפקון מן קוסטנטני [שהיא בתורכיה] ויצערון לאתוראי וישעבדון כל בני דעבר ברם סופהון דאליין ואליין למיפל ביד מליכא משיחא ויהוון עד עלמא לאובדנא.

¹ וז"ל: "ב"ה, יום ד' בשלח תר"כ לפ"ק, צאנו. שו"ר ל"ה כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם החריף ובקי המושלם, פ"ה ע"ה נ"י בנש"ק קש"ת מו"ה שמעון סופר נ"י האבד"ק מאטערסדארף יצ"ו. גי"ק הגיעני, ונפלאתי מאד מה ראה על ככה לחשוב מחשבות כאלו על זרע קדוש עיר מלאה חכמים ויראי השם, לא

רב, אזי לפני ביאת המשיח יתנפלו עליו כל האומות ויקרעוהו כמו שקורעים דג מלוח, עכד"ק.

והנה כבר עברו כמאה שנים מהסתלקותו של זקה"ק זי"ע ובוודאי שהתכוון זקה"ק לזמנינו אנו. והנראה ככוונת דברי קדשו שכל האומות יתנפלו על הרוסים ויקרעו אותם, על פי המקובל בידינו ממִן הבעש"ט הקדוש זי"ע, וכך גם שמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע בשם הבעש"ט, שכשייראה סוס רוסי בעיר קונסטנינופול (עיר בטורקיא) נדע שבקרוב בן דוד בא, עכד"ק. והנה מלפנים היו רגילים לקרוא את כל בני ישמעאל בשם 'טערקן', כי הגם הטורקים הם אומה בפני עצמה, מכל מקום כנראה התערבו ביניהם בני ישמעאל, ויש להם ולבני ישמעאל שר אחד בשמים וכו'.

וראה בגליון בצילא דמהימנותא (ערב יו"כ תשע"ב) מה שהוסיף על זה מִן שליט"א: ונכנס אצלי השבוע הגה"ח רבי חיים מנדל שטייגר (שליט"א), ואמרת לו זאת, ואמר לי ששמע כעין זה ממש מהגה"ק רבי מאטיל סלאנימער זצוק"ל ששמע כן

כל דבר ענה רבי שמעון סופר שעוד קודם בואו לעיר היו כאלו שעסקו בזה, והוא אינו רוצה להוציאם מידם. שאל אותו מרן הדברי חיים, אם כן, במה הינכם רב?... והקשה לו רבי שמעון בחזרה: צאנזער רב, תאמרו לי עם מה אהיה רב... נתהרהר מרן הדברי חיים זמן מה בשרעפי קודש, ואח"כ אמר: אתם תהיו רב בכדי להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים... האדמו"ר מערלוי: חשבתי על פי זה, שאולי לכן נכנס הגר"ש סופר לפרלמנט ההונגרי, ששם היה יכול לעשות ולפעול טובות ליהודים...

*

מרן שליט"א התנצל שעדיין אי אפשר לכבדו ב'מזונות', שלא אפו עדיין בסמיכות כל כך לפסח... האדמו"ר מערלוי: מרן זי"ע היה ממתין כמה ימים עד שאכל חמץ?

מרן שליט"א: בכ"ה ניסן יו"ד דרביה"ק מרן הד"ח זי"ע היה נוטל בדרך כלל לסעודה. בימות השבוע ממילא לא נטל ידיו לסעודה.

האדמו"ר מערלוי: מעולם?

מרן שליט"א: לא, מלבד בסעודת מצוה, כמו בברית מילה וכדומה.

האדמו"ר מערלוי: ופת שחרית?

מרן שליט"א: בדרך כלל היה טועם מידי, אבל לא נטל ידיו... וזה כבר גם היה בשעה מאוחרת ביום... הוא אמר פעם בשם זקה"ק הבני יששכר זי"ע שאמר שאם רואים רבי שאינו אוכל פת שחרית לא יביטו אל מראהו... אך

ובהמשך האריך החת"ס בענין השם 'תמר' וענינו עיי"ש. וראה עוד, שו"ת חת"ס או"ח, סי' טז.

^ה ראה מש"כ הגה"ק מלאפוש בתהלה למשה על הישמח משה זי"ע: וגם זאת ידענו כי הרגיש שצריך לעורר רחמים ולהתפלל על אנשים מבני ישראל עוד טרם בא דבריהם אליו והתפלל עליהם, כאשר קרא פעם אחת אשר במוצאי יוה"כ אמר לחכם אחד שהיה אצלו מתלמידי החת"ס זללה"ה, איך שראה היום ביוה"כ את רבו הקדוש, וצייר לו את תמונתו ותוארו, ומזה שראה הבין כי הוא צריך לרחמים, ע"כ התפלל בעדו ובעד ביתו לטובה. ולמחרת יוה"כ הביא לו מהפאסט מכתב מהחת"ס זללה"ה, ושם היה כתוב כי יתפלל בעד בנו הר' אברהם שמואל בנימין (הוא הגאון בעל כתב סופר) אשר הוא חולה מסוכן רח"ל. והמכתב הזה בא עוד בערב יוה"כ ונתעכב ביד הנושא מכתבים אשר לא היה יכול לבוא אליו בשני ימים הללו.

וראה עוד בספר שיח זקנים (ח"ה עמ' סט): פעם אחת אמר הגאון בעל חתם סופר זצ"ל לבנו הגאון הכתב סופר זצ"ק, שיסע לאוהעל אל הרה"ק הישמח משה זצ"ל, ונסע הכתב סופר לאוהעל על שבת, וקירבו הישמח משה מאד. באמצע עריכות השלחן בליל שבת קודש אמר הישמח משה, עכשיו אני שומע כרוז בשמים, שאומרים פנו מקום לצדיק. בעיני הכתב סופר היה זה לזר. והנה מנהגו של הישמח משה היה להתפלל שחרית בחדרו והיה יוצא לבית המדרש לקריאת התורה, והיה נשאר בבית המדרש גם לתפלת מוסף. אמנם בפעם הזאת חזר לחדרו אחר קריאת התורה והתפלל שם תפלת מוסף.

אחר כך אמר הישמח משה להכתב סופר, תלשין עלי בפני אביך שהתפללתי גם תפלת מוסף בחדרי, והמשיך ואמר, היום התפללתי מוסף במתיבתא דרקייע. בעת סעודה שלישית שמע הכתב סופר עוד הפעם שאמר הישמח משה ששומע כרוזים. כל הנ"ל היה לזר בעיני הכתב סופר, וחיכה שיוכל לחזור לביתו.

כשחזר לפרעשבורג, אמר לאביו החתם סופר זצ"ל, מילא הכרוזים, אבל בשחרית אמר לי שהיה במתיבתא דרקייעא. אמר לו אביו החתם סופר, האמין לי שראיתו שמה...

אור"ח סי' ח) על החתם סופר 'איני בקי בשיחת חולין דיליה'... והוא היה כמעט בן דורו, שהחת"ס נסתלק בשנת ת"ר, ומרן הדברי חיים בשנת תרל"ו...

האדמו"ר מערלוי: מרן הדברי חיים נולד בשנות ה'... **מרן שליט"א:** יש דעות בזה, אבל זקה"ק מרודניק אמר שלפי החשבון היה ברור לו שנולד בשנת תקנ"ז. והם מעולם לא התראו...

האדמו"ר מערלוי: גם עם הכתב סופר כמעט לא התראה מרן הדברי חיים, ופעם היה מרן הדברי חיים במרחץ בסמיכות למרחץ ששהה שם הכתב סופר, ורצה לנסוע אליו לבקרו, והכתב סופר כבר היה אמור לנסוע משם, אבל כששמע שמרן הדברי חיים רוצה לבא אליו, התעכב עוד יומיים לכבודו.

מרן שליט"א: הרי גם עם הישמח משה זי"ע לא נפגש החתם סופר, ועכ"ז היה ביניהם חביבות גדולה, כידוע גודל התארים שכתב עליו החתם סופר בתשובה (שו"ת חתם סופר, אורח חיים סי' קצז)⁷.

הם לא היו צריכים להיפגש כאן בהאי עלמא בשביל להכיר... מסופר שאיזה תקופה לאחר שעלה הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל לכהן כרבה של קראקא, פגש אותו מרן הדברי חיים והתעניין אצלו אודות רבנותו בעיר בעריכת דיני תורה וכו', והוא ענה שעוד קודם בואו לעיר היה שם איזה ב"ד, והם ערכו דיני תורה, והוא לא רצה להוציא זאת מידם, ע"כ עורכים הם את הדיני תורה גם כיום. שאל אותו מרן הדברי חיים, כיצד הוא מנהל את עניני מקוואות ועירובין ושחיטה וכו', ועל

תהא כזאת בישראל, ולא יפחד כלל ולא שיחא הזיקא ח"ו, אך עצרתי במילין להשיבו עד עתה, כי אמרתי לחקור עוד תוכן מחשבות בני העיר, ואם אהבתם שלימה אתו ואם יפרנסוהו בריוח ובכבוד ושאר ענינים, שיהיה הכל בדרך כבוד ואהבה יתירה. והנה חקרתי היטב אצל המצויים אצלי מק"ק קראקא, נגיידים וחסידים ופשוטי העם, והנה ראיתי אשר לבם נכון מאד, ויחרדו ומצפים לראותו ולהמליכו עליהם באהבה, ורוצים לפרנסו בדרך כבוד למאד, ודברתי עם אנשי עצתי משכילים, ואמרו כלם כאחד שנכון הדבר שיקבל הד"ג דגל הממשלה, ושיהי' לטובת כל המדינה, כדי שלא יבאו זרים להשיג גבול תה"ק. והנה טרם אכלה לדבר אודיע לכבודו עוד דבר אחד, שאל ירך לבבו אם יהיה דבר בעיניו נגד כבודו במדינתנו, כי ידוע שינוי טבעי המדינות, ובפרט מדינת פולין, ומה שלכבוד במדינתכם - בשארי המדינות לפחיתות יחשב, כאשר ידעתי מכבר, ויש אשר לכבוד במדינות אחרות - ובפולין לפחיתות הוא. גם טבעי ידיעות אנשי המדינה חלוקים ממדינת אונגאריין, אך חכם יכלכל דבריו במשפט, ואיש אשר רוח בו יכול להלוך נגד רוח בני אדם משונים, ותכלית הדבר ליראה את ד' ולעבדו ולנהות בית ישראל אחריו, וזכות אבותיו יעמוד לו שיהיה הכל על מכונו ויתקרב עת גאולתנו. והיה שלום וברכה כנפש המחכה ודו"ש"ת בלונ"ה. חי"ק. בנוסף למכתב נלהב זה, הורה גם מרן הדברי חיים להרב מתתיהו לבעענהיים מקראקא, מגדולי הנגיידים ומראשי העושים למען הבאתו של רבי שמעון, שיכתוב אף הוא מכתב אל רבי שמעון שאין לו לחשוש מקנאה, וכי כל הקהילות בעיר חפצות בו. מרן הדברי חיים אף הראה לר' מתתיהו את המכתב שהוא כתב. ר' מתתיהו כתב אכן מכתב אל רבי שמעון, בו ציין בין השאר: "אתמול ראיתי מכתב קדשו השלוחה להרב הגאון צדיק וחסיד אב"ד דק"ק צאנז בבקשה ממנו לשאול אותנו בהמנותא אם לא יש ח"ו קנאי על הרבנות דפה"..."

⁷ וז"ל: קי צדיק תמר ירח כשושנה, בעוד כפתו רעננה, תחל שנה בברכת קדם מעונה, ולא תשכון עליו עננה, ה"ה הרב הגאון המפורסם כערוגת הבושם, גן הדסים, נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת מהו' משה תמר נ"י, אב"ד ור"מ אוהעלך יעקב משכנותיך ישראל.

אמר הרה"ק מלובלין לרבי יהושע העשל שילמד היטב איזה סוגיא עד שידע אותה על בוריה, ואחר כך יחזור לאביו. וכשהגיע היה הברוך טעם באמצע מסירת שיעור באותה סוגיא, ונתקשה באיזה ענין ולא מצא לזה תירוץ, התיישב רבי יהושע העשל בקצה ואמר שלדעתו התשובה היא כך וכך, וכששמע הברוך טעם את קול בנו אמר: אה, דו לערנסט נאך... ומאז שוב קירבו אליו.

האדמו"ר מערלוי: אח"כ כבר לא היה הברוך טעם מתנגד לחסידות.

מין שליט"א: אחר שכבר הכיר בדרך החסידות, על ידי בנו רבי יהושע העשל וחתנו מין הדברי חיים, התבטא פעם ואמר: כבר הייתי משנה דרכי לדרך החסידות, אלא שאני יודע ברורות, שאם אהפוך לחסיד אאבד את הדעה שלי בשמים...¹

האדמו"ר מערלוי: בהסכמה לברוך טעם שכתב החתם סופר, הוא כותב לרבי יהושע העשל, וכי אני צריך לעלים לתרופה מהספר בשביל להשיג גדולת אביך...²

ברירה שעל אף כל החסרונות שיש בחתול, בכל זאת עדיף יותר שיהא בחנותו חתול ממה שיצטרך לסגור את החנות לגמרי. והנמשל הוא, כי אף שידעתי טוב מכם את החסרונות שיש בחסידות, מכל מקום כשהתבוננתי בהתפשטות ההשכלה והאפיקורסות בדורנו אשר כמעט אין בית אשר אין שם מת, וקשה מאד לגדל בדורנו בנים שלא יצאו לתרבות רעה, לכן התיישבתי בדעתי שמוטב שבניי יתהפכו להיות חסידים משיתגדלו להיות אפיקורסים ח"ו.

¹ בענין זה סיפר מין זי"ע: פעם אירע שהרה"ק מאפטא זי"ע שהה בלייפניק ורצה להישאר שם על שבת, וכיון שהקפיד לאכול רק בשר שנשחט על ידי השוחט שלו, שלח את השוחט לביתו של הברוך טעם שהיה המרא דאתרא שם, כדי להראות סכינו ולבקש ממנו רשות לשחוט. ואולם כשבדק הברוך טעם את החלף מצא בו י"ב פגימות, והשוחט נחרד מאד כי מעולם לא ארע לו מקרה כזה, ולקח הסכין בידו והשחיתו עד שהיה בטוח שהוא חד וחלק, ומסרו שוב לבדיקה, ואולם שוב מצא הברוך טעם י"ב פגימות. וכך היה גם בפעם השלישית, עד שהשוחט חזר בפחי נפש להרה"ק מאפטא וסיפר לו מה שאירע בבית הרב, והודיע שהוא פורש מאומנות השחיטה כי הוברר לו שאיבד את ההרגשה.

אולם הרה"ק מאפטא הניח דעתו ואמר לו שישאר לעמוד על משמרתו, אלא שאת השבת יעשו בעיירה אחרת, והסביר לו דעל פי האמת היה הסכין חלק בלי שום פגימה, אלא שגלוי וידוע בשמים דאם ישאר בלייפניק בשבת קודש בצוותא עם המרא דאתרא הברוך טעם, אזי יהפוך להיות חסיד, ולכן בא מלאך מיכאל והטיל י"ב פגימות בסכין בכל פעם שהגיע לידי הרב, וזאת בכדי שלא יוכל להישאר בעיר ושהברוך טעם ישאר בהתנגדותו. וזהו לימוד שלכל צדיק יש דרך משלו בעבודת ה', ואין לו ללכת בדרך אחרת שאינה לפי שורש נשמתו.

² ראה שם: אנכי פה עוסק במרחץ ורפואות בשכונת בראי, חוץ לקהילת ק' פ"ב יע"א, הגיעני נעימות ימין תפארתו מבשר טוב משמיע ישועה, כי רוצה להדפיס חידושי אביו הגאון רבן של ישראל כבוד מוהר"ר ברוך פרענקיל זצלה"ה שהיה אבד"ק לייפניק יע"א, ועשני פלא יועץ אם דעתי מסכמת, ויתנצל שלא שלח לידי איזה עלין לתרופה, אלו תוך דברי פר"מ ידידי נ"י. ואני תמה על חכמתו, וכי להסכמתי ועצתי צריך להזריח שמש ואור יקרת של מתי אביו הגאון זצלה"ה, וכי עלין לתרופה אני צריך, וכי לא ידעתי עוזו ותפארתו והדרת גאוונו זצלה"ה, והלא כל דברי יאירו כוזהו הרקיע יצהירו, והריני מזוז לפ"מ ל"מ מבלי להתעצל בדבר, ואל ימנע טוב, וכל המסייע ועוזר להוציא לאור תעלומות יזכה להאיר באור החיים. וזכות הגאון יעמוד לנו, וכשיגמר אי"ה אקח א' במחיר הקצוב, והסכמה אינו צריך, ואם רוצה להדפיס האגרת הלז הרי רצוני וכבודי. כ"ד אוהב נפשו, משה הקטן סופר אבד"ק פרעשבורג.

הוסיף שהוא אינו מסוגל לזה מחמת חולשתו וכו'.

*

האדמו"ר מערלוי: הספר ברוך טעם נדפס עם הערות של מין הדברי חיים, ובהקדמה של מין הדברי חיים לא חתום שמו, אבל בסוף ההקדמה נראה שחתם ברמיזא, שכתב שם, כי מוצאו מצא חיים וכו'.

מין שליט"א: הרי הוא עשה ההגהות על השיעורים והחידושים וכו'.

האדמו"ר מערלוי: ההסכמות הם לגיסו הגה"ק רבי יהושע העשל זי"ע.

מין שליט"א: שהוא נתעסק בהדפסה.

האדמו"ר מערלוי: הרי מין הדברי חיים למד עם חותנו רוב סוגיות הש"ס...³

מין שליט"א: הברוך טעם היה מתחילה מתנגד גדול לחסידות כידוע, וכאשר בנו הרה"ק רבי יהושע העשל זי"ע התקרב לחסידות ונסע אל הרה"ק מלובלין זי"ע, כאב זאת מאד לאביו הברוך טעם ושלח לומר לו שלא יחזור לביתו, ויש אומרים שישב עליו שבעה. ופעם

¹ ראה שם: לכן ידידי, המעיין להג ביגיעת בשר ותמצא נופת כי מוצאו מצא חיים. דברי המעתיק ואת שמי לא זכרתי כי מי אנכי להיות מחבר חבר, וגם באמת לא עשיתי פה מאומה, ולכן לא באתי רק כמזכיר, ויתר פרטי הדברים יבואו בהקדמת הרב הגדל בן המחבר זצלה"ה.

² כמו שכתב מין הדברי חיים בהקדמה לברוך טעם: ואני הגבר צעיר בתלמידים, מעודי על ברכי התלמידים נתגדלתי ודבריהם בצמא שתיתי, ובהיותי בר שבסר זכיתי להסתופף בצל הקודש ה"ה מו"ח זצלה"ה הרב הגאון מופת הדור מוהרב"פ זלה"ה, ומאד נמצאתי לחן בעיניו, וידו לא אז ממני, ולערך שנה אחת הייתי אתו למדני כמעט רוב הש"ס עם הראשונים, וכל שעה הראני גדולות ונפלאות בפלפולו וכו' עיי"ש.

³ ראה בספר שפע קודש (פרשת נח, אות ד): זקה"ק בעל ברוך טעם זי"ע חותנו של זקה"ק מצאנו בעל הדברי חיים זי"ע היה מתנגד גדול, וכשביקש לקלל מאן דהוא היה מקללו שיהפך לחסיד. והיה בחור אחד מקרובי משפחתו בשם 'לייב' שהיה רגיל אצלו, ופ"א היתה לו מריבה עם בחור אחר וסטר לו על פניו, והמנהג היה אז שבכגון דא היו צריכים לילך לדין תורה לפני הברוך טעם, ואמר לו הברוך טעם אמנם הייתי צריך להושיב את הבית דין לעיין בדין אולם מפני היותך מקרובי משפחתי אין זה כבוד התורה לדונן בבית דין, על כן תחת זאת אקללך שתיהפך להיות חסיד, והלה אכן נעשה חסיד מובהק כ"כ עד שהיו רגילים כל ימיו לכנותו בשם 'ר' לייב חסיד'.

ושמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע ששמע מפ"ק של דו"ז הרה"ק משינאווא זי"ע, שמתחילה בנו של הברוך טעם הרה"ק רבי יהושע העשל זי"ע אב"ד קאמארנא שהיה גאון עולם נעשה לחסיד מובהק של הרה"ק מלובלין זי"ע, ולאחר מכן הוסיף הברוך טעם ולקח את זקה"ק מצאנו לחתן לבתו. הבעלי בתים בקהילתו תמהו על זה מאד בידועם את גודל התנגדותו, ובאו אליו באמרם, שהגם אין הם מהרהרים ח"ו אחר מעשיו, בכל זאת שאלה יש בפייהם, בשלמה מה שבנו הפך לחסיד אין להם קושיא, כי כבר נשמע כזאת שהאב סר מן הדרך ואיננו שומע בקול אביו, ומאי אפשר ליה למעבד, אבל למה זה לקח לו חתן מן כת החסידים.

השיבם זקה"ק בעל הברוך טעם [שבסוף ימיו כבר שככה התנגדותו מעט], במשל לאחד שהיה לו חנות שמכר בה מיני מאכלים, ואיתרע מילתא שנכנסו עכברים לחנותו והשחיתו את השקים ונשפך הקמח וכו', ולא ידע להשית עצות בנפשו. יעצו לו ידידי שיכניס חתול לתוך חנותו שיאכל את העכברים, ואז לא ישחיתו את כל חנותו. אולם בעל החנות מיאן לשמוע לדבריהם באמרו שחתול עלול להביא עמו לכלוך וריח רע, ומתיירא שמא יאכל גם מן המאכלים וישתה החלב וכדומה. אמנם אחר שהעכברים עשו חיל בחנותו והתרוצצו שם כל היום, עד שהנשים היו יראות להיכנס אל חנותו, אז גמר בדעתו בלית

החת"ס מביא בספריו את הברוך טעם"א... ועוד כמה
מגדולי דורו, כמו הקצות, היד דוד, ועוד. וגם מביא
הרבה מהחיד"א שהיה רק קצת לפניו.
מֶרֶן שְׁלִיט"א: כֵּךְ הוּא כְּשִׁלּוּמְדִים תּוֹרָה לְשִׁמְהָ...
הַאֲדָמוֹר מֵעֵרְלוֹי: גַּם הַזְכִּיר מִחוֹתְנוּ הַרַע"א עוֹד לִפְנֵי
שְׁנֵיהֶם חֲתָנוּ...

בְּחִצְרוֹת קִדְשֵׁינוּ

בהוראת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

'ספר השמורים' של חברי 'ואתקדש' בכל קהלתנו הק' לקראת הוצאה לאור

במסגרת פעילות ה'ועדה הרוחנית לענייני תקשורת' להרבנות גבולות הקדושה בשמירה מפגעי הטכנולוגיה, מתבצע בימים אלו פעילות עניפה לקראת הוצאה לאור של 'ספר השמורים' הכולל בתוכו את כל מי שנרשם להיות חבר באגודת 'ואתקדש', והצהיר על עמידתו בשלימות בתקנת ה'ועדה הרוחנית', כשהוא חבר ליראי ה' הנשמרים ונזהרים מכל פגעי הטכנולוגיה. מאות אנ"ש כבר הצטרפו ליוזמת 'ואתקדש' בימי הסגולה בשלהי החורף העעל"ט, באמצעות כינוסי הקודש שהתקיימו בכל אתר ואתר בהוראת כ"ק מרן שליט"א, וכעת הושלמה מלאכת המיון וסידור החברים הראויים להיכלל ב'ספר השמורים', דבר שיביא לחיזוק וביצור משמרת הקדושה והבדלה בין הקודש ובין החול.

בשבוע האחרון הורה כ"ק מרן שליט"א לכל נציגי הועדה הרוחנית דקהלתנו הק' בכל אתר ואתר, לזרז את הוצאתו לאור של 'ספר השמורים' בכל קהילות הקודש בארה"ק, ולאור זאת פועלים נציגי הועדה הרוחנית לסיים את מלאכתם ולצרף את כל הראויים להיות נמנים לדבר מצוה כחברים באגודת 'ואתקדש', בהיותם נשמרתם ונזהרים מפגעי הטכנולוגיה, וכן צירוף אברכים חדשים שנישאו בתקופה האחרונה.

כפי שכבר פורסם בשבוע שעבר, כבר יצא לאור בקרית מלך רב קרית צאנז בנתניה 'ספר השמורים' של חברי 'ואתקדש', אשר עם הו"ל הביאו עמו גל התחזקת לעמוד על משמרת הקדושה, ועורר הדים עצומים להתחזק ולהתרחק מכלי המשחית, ואי"כ בימים הקרובים תושלם המלאכה בכל קהילותינו הק' להו"ל את ספר השמורים של בני כל הקהילה.

'ואטור ואתקדש בקדושה של מעלה'

עשה למען תינוקות של בית רבן:

לקראת מעמד ההדלקה הוד שבהוד בליל ל"ג בעומר:

נפתחה המגבית לטובת ת"ת דרכי אבות בקרית צאנז נתניה

כמסורת השנים, גם השנה נערכים בת"ת דרכי אבות פעיה"ק, להכין את מעמד הוד שבהוד ההדלקה הגדולה, בו יעלה כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א את האבוקה לכבוד הילולא דרשב"י.

בשבוע האחרון החלה בתנופה המגבית השנתית למען ת"ת דרכי אבות קרית צאנז, לקראת היום הנשגב ל"ג בעומר יומא דהילולא קדישא של התנא האלקי רשב"י, שאמר: ח"ו שתשתכח תורה מישראל.

בליל ל"ג בעומר בהאי עידנא דרעווא של מעמד הוד שבהוד, לאחר הריקודין קדישין ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א לכבוד התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, יימסר לידי ל"ג בעומר מרן אדמו"ר שליט"א קוויטל הישועות בו ייזכרו לטוב כל התורמים ח"י רוטל לזכות התנא האלקי בסך 360 ₪. כשכ"ק מרן שליט"א יעתיר לטוב ולרחמים, ובזכותא דרשב"י קדישא יזכו בוודאי לכל הישועות הנצרכות.

כמו כן ניתן גם לרכוש שמן זית זך ברחבת ההדלקה בתרומת 72 ₪ וההכנסות קודש למען הפעילות הרוחנית עבור ילדי תשב"ר בת"ת דרכי אבות בקרית צאנז, לאורך כל ימות השנה. שמן הזית יימסר בדוכן המיוחד שיעמוד במקום מטעם הנהלת הת"ת.

מהנהלת ת"ת דרכי אבות פעיה"ק, מוסרים את סדרי המעמד כדלקמן: המעמד יערך ברחבה הגדולה שבקרית החינוך בחזית 'היכל הגדול', לאור ריבוי הקהל המתעתד להגיע מכל רחבי ארה"ק, יוקצו מקומות נוספים ברחבת ההדלקה, כמו כן מתחם מיוחד של מקומות ישיבה יוכן עבור רבנים וחשובים ואנשי השיבה.

מתחם רחב ידיים יוקצה למען צאן קדשים, ילדי תשב"ר מכל קצווי ארץ הקודש (החל מגיל 5 ומעלה), להם יוכנו פארענצ'עס מיוחדים בצד החזית של ההיכל הגדול. במקום יוקצו גם מקומות מיוחדים עבור הילדים הרבים המגיעים מכל רחבי ארה"ק להשתתף במעמד ההדלקה. במהלך מעמד ההדלקה יקבלו כלל ילדי החמד 'פעקעלע מיוחד עם מיני מתיקה.

עבור נשות אנ"ש ייפתח מתחם מיוחד בצד צפון-מערב (מאחורי קיר המערב של ההיכל הגדול). הכניסה מרחוב הרמ"א בלבד!

מעמד ההדלקה - זמני יציקת השמן לתושבי קרית צאנז: זכות יציקת השמן תתאפשר החל מיום ל"ב בעומר, במהלך שעות אחה"צ עד לשעה קודם מעמד ההדלקה בלבד (!) לאורחים מחוץ לעיר: תוקדש השעה שקודם ההדלקה, למען יוכלו לזכות לצקת שמן זית זך לכבוד התנא האלקי כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א יופיע בהדרתו למעמד ההדלקה לערך השעה 9:30. בשעה זו תימכר זכות ההדלקה

הדברים: יום שמועה חדשה בעו"ה מפטירת גאון ישראל ברוך טעמו ומשנתו, מופת הדור, מהו' ברוך פרענקל זצ"ל... וממש לא עמדו תלמידיו על סוף דעתו בעומק חריצותו... לא השאיר אחריו מאומה כי לא זכינו לירד לסוף דעתו...

א" ראה שו"ת חת"ס או"ח סי' קיג ד"ה והנה, חו"מ סי' ה' ד"ה ואגב שותי'. וכן בחידושי חת"ס, שבת קו, ב ד"ה עוד יש. וראה עוד באגרות סופרים, מערכת החת"ס, מכתב נג. ובדרשות חת"ס (ח"ב עמ' שכו לז' אב) הספידו החת"ס, וראה שם בתוך

ניתן להשאיר בקשה לבדיקת זכיה. בכל פניה נא להשאיר פרטים ליצירת קשר.

זאת ועוד הם מוסרים, כי כל מחוסרי הדיור שעדיין לא נרשמו לזכאות להגרות דירה בהנחה, מומלץ מאד להירשם עכשיו בטרם ייפתחו ההגרות הנוספות. ניתן להירשם בחברות שמנפיקות את הזכאות: 'אלונים', 'עמידר', או 'מילגם', בטלפון *5442.

כמו כן כל מי שיש לו כבר תיק פתוח באחת מהחברות הנ"ל (כגון סיוע בשכר דירה) יכול להנפיק את הזכאות אך ורק בחברה זו. לתשומת לב, גם מי שנרשם למרכז המגרשים במושבה בטבריה, חייב להירשם בחברה בה הנפיקו לו תעודת מחוסר דיור (בדרך כלל 'אלונים').

זוג נשוי ששניהם אזרחים ישראלים וכבר מעודכנים בספח הת"ז כנשואים ועדיין אין להם שום תיק בחברות הנ"ל, יכולים להנפיק את הזכאות בצורה מקוונת ואינם צריכים ליצור קשר כלל עם החברות. ניתן לקבל סיוע בעניין זה במשרדי 'שפע חיים ורחמים' כנ"ל.

באם נתקעתם בביצוע התהליך ניתן לפנות לנציג 'מחלקת בניין ושיכון' במשרד 'שפע חיים ורחמים' בין השעות 20:30-22:30 בערב בטלפון 053-3194942 או במייל mk@shefa.org.il. בכל פניה נא להשאיר פרטים ליצירת קשר.

זמן הקיץ החל בתנופה במפעל החסד 'אחים לשמחה', עם שדרוגים והטבות נוספות לכלל החברים בכל קהילות אנ"ש

לא שוקטים על השמרים: לאחר חודשים מאסיביים של התרחבות מפעל החסד 'אחים לשמחה' בכל רחבי הארץ והקמת ה'מגדלים' – הסניפים של 'אחים לשמחה' בריכוזי אנ"ש - מוסיפים ב'אחים לשמחה' להוסיף בחבילות ההטבות שניתנות חנים אין כסף לחתנים וכלות.

בימים אלה ממש שודרגו השוברים לחתנים, ונוספו בהם פריטים נוספים אותם יכולים לקבל חתנים חנים אין כסף ברשת 'דסקל', והכל מהמיטב ומהמשובח ביותר. השוברים יחזרו מבית הדפוס כבר בשבוע הבעל"ט ואי"ה יחולקו לחתנים שיתחתנו בשעה טובה ומוצלחת בקיץ הקרוב.

זכות הגשת השמן ושרביט ההדלקה לידי הקודש לנדיבי אנ"ש אשר ישאם לבם לעמוד ולסייע לתורתם של תשב"ר. המעמד הגדול כולו ילווה בשיר ובכלי זמר, בתזמורת מיוחדת, לעורר את הלבבות בשמחה וגיל לכבוד האי יומא רבה.

לאורך מעמד ההדלקה ולאחר מכן, יוכלו כללות אנ"ש לזכות להשתתף בסגולת 'ח"י רוטל' המיוחדת, בנדבת 360 ש"ח, להוצאות המעמד.

לאחר מעמד ההדלקה ייפתח מתחם 'הכנסת אורחים' המיוחד בתוך קרית החינוך, שם יוגש לציבור כיבוד בהרחבה מיוחדת, לזכות התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי.

לעת הזאת, פונים אלפי צאן הקדשים-ילדי החמד חסידי צאנז, ומבקשים מהציבור הרימו את נדבת לבכם, תרמו בעין יפה ובנפש חפצה למען נוכל לגדול לזרע ברך ה' - כי לא תשכח מפי זרעו כהבטחת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי.

בשליחותם פונים ראשי ת"ת דרכי אבות קרית צאנז נתניה בקריאה של חיבה להשתתף לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, בהחזקת פעולות החינוך והחסד.

המנהלים מוסרים על זרם תורמים הגובר משנה לשנה מאנ"ש המבקשים להיכלל בקויטל הישועות, ומקווים להצלחת המגבית גם בהאי שתא.

להצטרפות למגבית, ניתן להתקשר למוקד הישועות בטל': 054-8436917.

הודעות חשובות מטעם מחלקת בניין ושיכון שע"י מפעל

החסד "שפע חיים ורחמים" ומטעם ועדת הדיור דחסידי צאנז

עם פרסום הזוכים בהגרות דירה בהנחה מבקשים במחלקת בניין ושיכון שע"י מפעל החסד שפע חיים ורחמים, כי על מנת שיוכלו לארגן את כלל הזוכים מאנ"ש בצורה מיטבית, מתבקשים הזוכים לעדכן במשרדי שפע חיים ורחמים, באמצעות השארת הודעה במזכירות של המשרד בטלפון 09-9735050 (שלוחה 6) בשעות פעילות המשרד (א-ה 10:00-15:00), וביתר השעות - בשלוחת ההודעות הקוליות שלוחה 2, או באמצעות פנייה במייל mk@shefa.org.il.

חצר הקודש צאנז

קרית צאנז נתניה

כסא דנחמתא

משתתפים אנו בצערו ובאבלו הכבד של ידידינו היקר איש חי ורב פעלים, פאר מקדושים, נודע בשערים לשם ולתהלה, איש האשכולות, ידיד נאמן לחצר הקודש צאנז ומוסדותיה הק'

הרבני המפואר הרה"ג רבי חיים ברוך ראב"ן שליט"א

רב אב"ד דקהילת עץ חיים - וישניצא, לוס אנג'לס

נו"נ לרביה"ק מצאנז ושינאווא זי"ע

וכל המשפחה הנכבדה

בפטירת אחיו מגזע אראלים ותרשישים

בנש"ק ר' אלתר יחזקאל שרגא ז"ל

בן הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

יה"ר שלא ישמע עוד בגבולכם שום שבר ושוד, ולא תוסיפו לדאבה עוד, ויבולע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר אמן. ההנהלה

בראשות המנהל הרוחני הרב אשר ליברמן שליט"א את מסגרת הלימודים "לקיים בנו". במסגרת זו נבחנו התלמידים במבחנים תקופתיים על תלמודם, תוך כדי שילוב מדות טובות ויראת שמים, כאשר עורר כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, שיש לעמול הרבה בעניני עבודת המידות וההתעלות ביראת שמים. ובמקביל לתוכניות החזרה, הרי שבכל תקופה עבדו התלמידים על מידה אחרת בעניני המידות, כשעל כך תוגמלו התלמידים נ"י בפרסים יקרי ערך. במסגרת הארגון נבחנו התלמידים אצל הגאון רבי דוד זאב ריין שליט"א רב דקהלתנו הק' בעיה"ק צפת על כל משניות מסכת סוכה שנלמד בחודשי החורף, כשלאחר המבחן הפליא הגר"ז ריין שליט"א את ידיעתם והבנתם הנפלאה.

בתוך כך גם תלמידי כיתה ה' נבחנו על דפי הגמ' שנלמדו במהלך זמן החורף אצל ראש הכולל הרה"ג רבי חיים ישראל הורביץ שליט"א, שלאחר המבחן שערך להם, העלה בפניהם עובדות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע, בענין מסירות נפשו ללימוד התורה הק', וכן הפליא את ידיעתם בתלמודם. ביומא דהילולא רבה דרביה"ק מרן הדברי חיים זי"ע נערך כינוס מיוחד לכתות הגבוהות בת"ת, בהשתתפות הרב בנש"ק אביגדור הלברשטאם שליט"א נכד רבוה"ק ומחור"ר קהלתנו הק' בעיה"ק צפת, אשר העלה עובדות והליכות קודש בפני התלמידים מזקיננו בעל ההילולא זי"ע.

בהנהל הרוחנית של הת"ת ביקשו להודות מקרב לב למנהלים המסורים הר"ר משה ישראלי הי"ו והר"ר יהושע שמרלר הי"ו, שמלבד עמידתם האיתנה למען כל צרכי התלמידים וצוות הת"ת כשהם אינם חוסכים כל מאמץ בגוף ובממון, הרי שמחפשים הם בכל עת להגדיל תורה ולהאדירה בעידוד התלמידים וכו'.

כמו כן מבקשים הם להודות למנהלים המסורים הי"ו, על החלוקה הנרחבת של תלושי קניה של מאות ש"ח לקראת ימי הפסח לכלל צוות הת"ת, ובברכה שתשרה שכינה בכל מעשי ידיהם ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו.

בנוסף לכך, בימים אלה ממש נרקמים במשרדי 'אחים לשמחה' הסכמים עם עסקים נוספים להרחבת הסיוע והנדוניה הניתנים לכלות באמצעות 'אחים לשמחה', חנים אין כסף, והכל מהתוצרת האיכותית ביותר של העסקים הממותגים, היוקרתיים והמפורסמים. בעז"ה בעתיד הקרוב נוכל לבשר על סיוע זה שיזניק בדרמטיות את מה שנותנים לכלות. הזכאים לקבל את השוברים, הם מי שהשכילו להצטרף אל 'אחים לשמחה' באירועי פתיחת המגדלים בכל רחבי הארץ.

בשורה טובה גם באה מכיוון יצרני השטריימלעך שמשלבים ידיים יחד עם 'אחים לשמחה', אילוויץ ולעוויס – השבוע התקבל השטריימל הראשון עליו ניתן השובר המיוחד של אחים לשמחה בשווי 4,000 ₪, ובבית החתן והוריו שררו ששון ושמחה למראה השטריימל המפואר עליו לא שילמו מעבר ל-4,000 ₪, כשאת החצי השני כאמור מממן 'אחים לשמחה'. למותר לציין שעשרות שטריימלעך כבר הוזמנו באמצעות שוברים אלו.

מחלקה מיוחדת שוקדת ב'אחים לשמחה' על סיוע בלילות שלמים של חתונה למשפחות במצב כלכלי קשה, כאשר 'אחים לשמחה' נוטל על עצמו לממן את כל ליל החתונה בהכוונת יו"ר המפעל הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א. לשאלת נדיבים רבים, ניתן להשתתף במצווה כבירה זו אצל מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו בטל': 052-7129114.

בהקשר לכך הוקמה מחלקה מיוחדת בשם 'משמח', כאשר בתרומת 720 ₪ נוטלים חלק בעשר מנות בחתונות אלה. אגף 'משמח' – 055-6764291, וכבר ידועה הסגולה המיוחדת של מחותנים שדואגים לתת גם לחתונות של נצרכים בימים שהם מחתנים.

מהנעשה ונשמע בת"ת דרכי אבות בעיה"ק צפת
בזמן החורף העעל"ט, הקימו בהנהלה הרוחנית של הת"ת

חצר הקודש צאנו

קרית צאנו נתניה

תשית לראשו עטרת פז

ברגשי גיל והערצה משגרים אנו את ברכותינו ואיחולינו קדם האי גברא יקירא, אהוב למעלה ונחמד למטה, לן בעומקה של הלכה, מזה בן מזה, ברא כרעיה דאבוה, נודע לשם ותהילה בקרב עם סגולה, מרביץ תורה ויראה, משנתו רב ונקי, ה"ה

הגאון רבי חיים יהודה הלוי רובינשטיין שליט"א

בן הגה"צ גאב"ד אנטווערפן זצ"ל וחתן להבחל"ה הגה"צ מהרה"צ שפירא שליט"א אב"ד רמת אהרן

לרגל עלותו לכהן פאר כרב שכונת 'רמת עזרא' (ר' 2) בבית שמש והשתקעותו שמה בשעטור"מ

ברכותינו הנלבכות שגורות בזה שיזכה להרים ולרומם קרן התורה מתוך סיד"ש וכל ברכאן דלעילא ולתתא,

שפע ברכה והצלחה מרובה בכל מעשי ידיו המבורכים להגדיל תורה ולהאדירה, ויקויים בו מקרא שכתוב 'כי בי

ירבו ימך ויוסיפו לך שנות חיים למען יאריך ימים על ממלכתו כל הימים, אכ"ר.

**חלוקות ענק של קמחא דפסחא
בממלכת הפאר צאנז חיפה**

כמדי שנה בשנה, נערכה אף השנה בקרב בני קהילתנו הק' בחיפה, חלוקות ענק של 'קמחא דפסחא' נרחבות, במסגרתה קיבלו כל בני הקהילה סל גדוש של מוצרי היסוד והמזון הנדרשים באלה הימים המבורכים, שהוצאותיהם מרובות הן. החלוקה אורגנה ברוב לב, ע"י מפעל החסד 'עזר לקהל', בשיתוף הנהלת מוסדותינו הק'.

החלוקה הגדולה בכבוד הראוי, נערכה ברחבה ליד בית מדרשינו כשבני הקהילה מקבלים בצורה מכובדת ומסודרת חלק הארי מצורכי החג. החל במצות מהודרות מבית 'היימישע מצות', בשר מיץ ענבים וביצים בהרחבה לפי מכסת נפשות, וכלה בשאר מוצרי מזון, למען לא יחסר המזג. בני הקהילה המתגוררים במרחק מה מבית המדרש, אף נהנו משירות ההובלות, בה נתרמו כמה אברכים מבני הקהילה, להוביל את המצרכים איש איש לביתו.

מכירה מוזלת במיוחד של כל מוצרי חג הפסח התקיימה גם כן ע"י 'עזר לקהל חיפה' בו יוכלו בני הקהילה להזמין במחיר מוזל את כל צרכי הפסח במקום מרוכז.

בשבוע שלפני חג הפסח חולקו בכל יום ע"י 'עזר לקהל' בשיתוף ארגון נשות צאנז חיפה, ובעזרתה של הרבנית הצדקנית

תליט"א א"ח כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א ארוחות צהרים מזינות לכל משפחות הקהילה במכיר סמלי בלבד.

על מלאכת המכירה המוזלת וחלוקת ארוחות הצהרים ניצב האבר"ך כמדרשו הר"ר יעקב בר"ד לוי הי"ו, ישא ברכה מאת ה'. בנוסף לכך חולקו ע"י מפעל החסד "עזר לקהל" קרוב ל-80,000 ₪ בכרטיסי קניה בכל רשתות המזון בחיפה לעשרות משפחות ברוכות ילדים מקהילתנו הק'.

כמו"כ חולקו ע"י הנהלת המוסדות לעשרות רבות של צוות הרוחני והגשמי של כלל המוסדות תלושי קניה ע"ס מאות שקלים תרומת ידידינו הנכבד אשר ליבו פתוח לרווחה לכל צרכי מוסדותינו הק' הרה"ח ר' חיים שפירא שליט"א יו"ר מפעל החסד "רפואנו ונוושע" לע"נ האי גאון וצדיק רבי חיים מנדל שטייגר זצ"ל.

שפתותיהם של בני הקהילה מלאים שבח ותודה, לעסקנים המסורים העומדים מאחורי החלוקות הגדולות בראש ובראשונה לגבאי מפעל החסד "עזר לקהל" חיפה הר"ר דוב בער ישראלי והר"ר יקותיאל שטמר ולעומד בראש המערך הגדול מנהל קופת הצדקה "עזר לקהל בארה"ק" הר"ר ארון זאב טהלר, ולמנהלי המוסדות בחיפה הרה"ח יוסף יהונתן שנק הי"ו, הר"ר צבי אלימלך לווינשטיין הי"ו והר"ר חיים שלמה לוי הי"ו.

גליון זה נדבת

משפחת ראטה הנכבדה שליטי"א

לע"נ אביהם הבלתי נשכח

אשר שמו נחרת באותיות של זהב בדברי הימים לבית צאנז

הרה"ח ר' חיים אלטר ז"ל

בן הרה"ג רבי ישראל אפרים פישל זצ"ל

ראש הקהל דקהילתנו הק'

נלב"ע ט"ז אייר תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

פגרה המעצמה

פרטים ועדכונים אודות המעמד עורא ההוד, מעמד ההדלקה לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי, במחיצת כ"ק מרו אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ח"י רוטל

18

ח"י רוטל

לאורך מעמד ההדלקה ולאחר מכן, תוכלו לזכות להשתתף בסעודת ח"י רוטל המיוחדת, בדברת 360 ש"ח, להוצאות המעמד

יוני מתקנה מיוחדים יחולק לכל ילדי תשכ"ד

חלקקה
אנ"ש יתפצלים לעשות חילוקי אצל רבני טורקיה, בתעודת ההדלקה, מתבקשים ליצור קשר במועד הקרוב

מעמד הודי קה בגל
כק מרו אדמו"ר הגה"ק שליט"א
יוני מתקנה מיוחדת צאנז

מעמד ההדלקה

זכות יציקת השמן

הענת זכות מיוחדת לקבל צלוחית שמן וליצוק למזדורת רש"י, בדוכן המיוחד שיעמוד במקום מטעם תלמוד התורה ובגברת 72 ש"ח

זמני יציקת השמן

לחושבי קרית צאנז: זכות יציקת השמן תתאפשר החל מיום ל"ב בעומר, במהלך שעות אחרי"צ עד לשעה קודם מעמד ההדלקה בלבד (4) לאורחים מחוץ לנו"ד: תוקדש השעה שקודם ההדלקה, למען יוכלו לזכות לצקת שמן זית לכבוד התנא האלוקי

מלך ביקרו

כ"ק מרו אדמו"ר הגה"ק שליט"א יופיע בהדרתו למעמד ההדלקה בשעה 9:15 ערך

בזכות התנא האלוקי

זכות ההדלקה וזכות הגשת השמן ושריבט ההדלקה ל"ד המודש, תימכר במקום לנד"ב אנ"ש

אשריבט ישראל

המעמד הגדול ילווה בשיר ובכלי זמר, בתזמורת מיוחדת, לעורר את הלבבות בשמחה וגיל לכבוד האי יו"מ רבנו

מתחמי הקהל

נערכים בהתאם

השנה נערכים לקראת הגעת קהל גדול, מכל רחבי ארץ הקודש, לישם כ"ד יוקצו מקומות נוספים בהתאם ההדלקה

מקומות ישיבה

מתחם מיוחד של מקומות ישיבה יונן עבור רבנים וחשובים ואנשי הישיבה

ילדי תשכ"ד

מתחם רחב יד"ים יוקצה למען צאן קדשים, ילדי תשכ"ד מכל קצווי ארץ הקודש (החל מל"ג 5 ומעלה)

עזרת נשים

עבור נשות א"ש ייפתח מתחם מיוחד בצד צפון-מערב (מאחורי קיר המערב של ההיכל הגדול), המטסה מרחוב הרמ"א בלבד!

מועד הישועות: 054.84.369.17

מללית תודה מיוחדת ל"כללית" על שיתוף הפעולה המבורך

עדכונים שוטפים: נא הוסיפו להתעדכן בעדכונים השוטפים והחשובים במהלך השבוע, במערכת "קהל צאנז" 072.315.2000

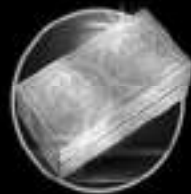

Shale Group | 077-1000-1000

צאנז חיפה

אימפריה של תורה וחסידות

תשורה של מעלה: הסאביק פושקעי המקודש, כדמות דיהוק הפושקעי העילאי שבגנזי כ"ה מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א שמקורו טהור אצל הרה"ק הבית אהרן מקארלין ז"ע, יזענה בתשורה לכל החורמים החל מסך 72 ₪ ומעלה

בצירוף שיירי הטבנק אשר הריח כ"ה מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א בעידן רעוא דדעווין

בסימטא דשמיא

אל תאמר מחה, פן יהיה מאוחר

התקופה

ראשון י"ד 15
מסמך שמיא...
ביום ראשון, י"ד באב, תשפ"ב, בשעה 08:42...
מחיר: 11 שקלים...
מספר ז'אנר: 052-3104204

שני טו 16
מסמך שמיא...
ביום שני, טו באב, תשפ"ב, בשעה 08:42...
מחיר: 11 שקלים...
מספר ז'אנר: 052-3104204

שלישי טז 17
מסמך שמיא...
ביום שלישי, טז באב, תשפ"ב, בשעה 08:42...
מחיר: 11 שקלים...
מספר ז'אנר: 052-3104204

רביעי יז 18
מסמך שמיא...
ביום רביעי, יז באב, תשפ"ב, בשעה 08:42...
מחיר: 11 שקלים...
מספר ז'אנר: 052-3104204

חמישי יח 19
מסמך שמיא...
ביום חמישי, יח באב, תשפ"ב, בשעה 08:42...
מחיר: 11 שקלים...
מספר ז'אנר: 052-3104204

**זו ההחלטה המכריעה בחייכם
דירות לכם ולכל הילדים!**

אל תפספסו את ההיסטוריה - השבוע זה קורה!
ביום ראשון, י"ד אייר - מתחילים להצטרף.
ביום חמישי, ל"ג בעומר, 23:00 - זה נגמר!

מצטרפים עכשיו
אצל הר"ר שמואל גרינשטיין: 053-3104204

**תעריף מוזל ומדורג מיוחד לצעירים
אך ורק בימי ההצטרפות**

החכם עיניו בראשו!

בונים יחד עתיד טוב יותר!

בסייעתא דשמיא

קויפט'ס א פאזיכערטע ישועה

דא היא סעודתא דרבי שמעון קדישא

הורים

הרימו מנדבת לבכם לסעודת ההילולא קדישא של התנא האלוקי רשב"י
ברוב עם ובהדרת מלך - בשולחן הטהור של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
רכשו זכות הסעודה לרווחת אלפי אנ"ש הבאים להסתופף בצל הקודש

☐ סלטים ₪1,800	☐ שתיה ₪1,800	☐ חלות ולחמניות ₪1,800
☐ שותפות בסעודת ההילולא קדישא ₪180	☐ טשולנט ₪7,200	☐ קוגלעך ₪3,600

לתרומות פנו כעת אל:

הר"ר יצחק יהושע ווינברגר   הר"ר משה דב לינשטיין
 053-313-9913   053-314-4654

קויפט'ס ישועות בזכותיה דרבי שמעון בר יוחאי התנא האלוקי!